

Economisch-Statistische Berichten

Geslaagd?

★

Prof. Dr J. Tinbergen

Was 1954 inflatoir?

★

M. Fraenkel

Textielverbruik, inkomen
en de prijs van textielgoederen

★

Mr L. J. Schiethart

Fiscale verlangens van de landbouw

★

Drs O. Beaujon

Aluminium

★

Dr H. M. Noppen

België en de Westeuropese handel met de
Chinese Volksrepubliek

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1956

WOENSDAG 1 DECEMBER 1954

WERKGEVERS WERKNEMERS

DE ONMISBARE SCHAKEL IS DE

Hollandsche Societeit
van Levensverzekeringen N.V.
A^o 1807

COLLECTIEVE PERSONEELVERZEKERINGEN
KAPITAALVERZEKERINGEN
LIJFRENTEN
DIRECTIEPENSIOENEN
COMPAGNONSVERZEKERINGEN

Hoofdkantoor:
Amsterdam-C. Herengracht 475 Telefoon 49100

Kantoren door het gehele land

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80
(3 LIJNEN)

BENDRACHTSWEG 11
ROTTERDAM

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Regelmatige reclame
verhoogt Uw goodwill

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen

BERICHT

Wij vestigen er de aandacht van onze donateurs, leden en abonne's op, dat over de donaties, contributies en abonnementsgelden 1954, welke nog niet werden voldaan, binnenkort per kwitantie zal worden beschikt.

Nederlandsch Economisch Instituut.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoëhweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon, redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoëhweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Geslaagd?

Reeds enige jaren leggen de O.E.E.S.-landen ieder jaar in Parijs een examen af, dat door twee O.E.E.S.-partners en het Secretariaat wordt afgenomen. Tijdens dit examen worden de actuele problemen en de toekomstige economische ontwikkeling van het betreffende land besproken, waarbij niet zelden tot in details op bepaalde aspecten wordt ingegaan. Hoewel na zo'n examen geen diploma wordt uitgereikt en geen judicium wordt gegeven, kan het resultaat toch in en tussen de regels van het boekje, dat daarna over het land wordt gepubliceerd, worden gelezen. Het rapport over de B.L.E.U. en Nederland is zojuist verschenen ¹⁾.

De B.L.E.U. is, gezien de stabiliteit van het prijspeil en het geringe tekort op de betalingsbalans, zowel intern als extern in evenwicht. Hoewel de Belgische Regering in 1954 maatregelen heeft genomen om de expansie te bevorderen en vooral de investeringen te stimuleren, blijkt duidelijk, dat de O.E.E.S. de expansiepolitiek van België nog te voorzichtig vindt. De O.E.E.S. wijst er op, dat de Belgische staatsschuld, die in 1954 sterk is gestegen, t.o.v. het nationaal inkomen vergeleken met andere landen nog laag is. Voorts legt zij er sterk de nadruk op, dat de B.L.E.U. na de oorlog een zeer gunstige periode heeft doorgemaakt door de grote vraag naar kolen en staalproducten en dat o.a. de daling van de ruilvoet, die in de laatste twee jaren plaatsvond, slechts de terugkeer tot een meer normale situatie betekent.

De O.E.E.S. beveelt België dan ook aan verdere maatregelen te nemen ter vergroting van de investeringen, o.a. door de werking van de kapitaalmarkt te verbeteren, omdat vooral financieringsmoeilijkheden de investeringen beperken. Zij houdt de Belgen als taak voor meer differentiatie te brengen in hun productie, waardoor het land minder afhankelijk zal zijn van de buitenlandse vraag naar enkele specifieke producten.

De vergelijking van de economische toestand bij onze Zuiderburen met die in ons land is in zoverre instructief

omdat hieruit duidelijk blijkt, dat de gunstige Europese conjunctuur sinds 1953 vooral door een stijging der consumptie is veroorzaakt, in tegenstelling tot de na-oorlogse hoogconjunctuur, waarbij de nadruk vooral op de investeringen lag. Het berucht geworden zwakke exportpakket van Nederland is nu zeer gewild en onze ruilvoet blijft stabiel. Het bruto-nationaal product steeg in 1953 met 7 en in 1954 waarschijnlijk met 4½ pCt. Was het in 1953 vooral de uitvoer die de productie deed stijgen, in 1954 begon het accent meer te liggen op de toeneming der consumptie, die qua volume ca 4 pCt zal bedragen.

Door een toeneming van de invoer is het overschot op de betalingsbalans gedaald. Het in 1953 voor het eerst gekweekte overschot op de lopende rekening van de dollarbalans is in 1954 weer verdwenen. Voor 1955 verwacht Nederland een stijging van het nationaal product met 1½ pCt, een kleine stijging der werkloosheid en een daling van het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans met f 300 mln. Deze prognose zou voor de O.E.E.S. aanleiding zijn geweest een vermanende vinger op te heffen, indien niet tijdig de loonsverhoging van October en de door de Regering voorgestelde belastingverlagingen in 1955 waren bekend geworden. Toch wordt nog even onderstreept, dat de tijd nu rijp is om het aandeel der consumptie in het nationaal inkomen verder te vergroten.

Het rapport stelt met genoeg vast, dat Nederland in staat is tot convertibiliteit van de gulden over te gaan, dat aan de discriminatie tegen invoer van dollargoederen zowel in Nederland als in de B.L.E.U. een einde is gekomen en dat een gemeenschappelijke kapitaalmarkt werd ingesteld. De vreugde over dit alles wordt alleen getemperd door de aan de O.E.E.S. voorgelegde gemeenschappelijke liberalisatielijst, daar deze een — geringe — beperking van de liberalisatie inhoudt. Het is te hopen, dat beide examinandi ook dit punt in het komende jaar tot tevredenheid van de Europese examinatoren zullen oplossen.

¹⁾ „Economic conditions in Belgium, Luxemburg and the Netherlands”, O.E.E.C., Parijs 1954, 25 biz., f 1,40.

's-Gravenhage.

E. D. J. KRUIJTBOSCH, econ. drs.

INHOUD

In memoriam M. F. J. Cool

Geslaagd? door Drs E. D. J. Kruijtbosch	947	België en de Westeuropese handel met de Chinese Volksrepubliek, door Dr H. M. Noppen	958
Was 1954 inflatoir? door Prof. Dr J. Tinbergen . .	949	London Letter, door Henry Hake	960
Het verband tussen het textielverbruik, het inkomen en de prijs van textielgoederen in Nederland, door M. Fraenkel	952	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet . . .	961
Fiscale verlangens van de landbouw, door Mr L. J. Schiethart	953	De Belgische geld- en kapitaalmarkt in September en October 1954, door Dr L. Delmotte	962
Aluminium, door Drs O. Beaujon	955	Statistiek en : Werkloosheid in Nederland	964
		In- en uitvoer van Nederland	964

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr J. TINBERGEN, Was 1954 inflatoir?

Na een korte samenvatting van het artikel „De monetaire interpretatie van onze economische ontwikkeling” door Prof. Dr H. J. Witteveen in „E.-S.B.” van 3 November jl. stelt schrijver een aantal vragen op het terrein van economische politiek en economische analyse. Twijfel wordt uitgesproken t.a.v. de mogelijkheden van prijsaanpassingen in benedenwaartse richting; tevens rijzen bezwaren tegen de gekozen periode van een jaar, daar deze periode willekeurig en niet realistisch is, terwijl bovendien de voorgaande periode dan als normaal wordt beschouwd. Vervolgens aansluitend bij de discussie tussen Prof. Mr J. G. Koopmans en Dr M. W. Holtrop in dit blad stelt schrijver, dat de keuze tussen de door beiden gevolgde methode tot localisering van monetaire storingsverschijnselen afhangt van de doelstellingen en de instrumenten van economische politiek waarvan men uitgaat. Ook de door Prof. Witteveen gekozen definitie van monetair evenwicht berust op een keuze van de doelstellingen, met name t.a.v. de betalingsbalans. Schrijver concludeert ten slotte, dat de overheidsuitgaven in 1954 inderdaad iets te hoog zijn geweest, maar in mindere mate dan door Prof. Witteveen is gesteld; onzekerheid in alle voorspellingen verhindert echter het tevoren nauwkeurig vastleggen van de betreffende bedragen.

M. FRAENKEL, Het verband tussen het textielverbruik, het inkomen en de prijs van textielgoederen in Nederland.

Over het verband tussen inkomen, prijzen en verbruik van textielgoederen lopen de meningen uiteen. Schrijver stelt daarom een onderzoek in naar deze relaties aan de hand van cijfers betreffende de besteding van het inkomen aan textielgoederen in de perioden 1923-1939 en 1949-1953. Daarna wordt het verloop nagegaan van de detailprijzen van textielgoederen, en door deling van verbruik door detailprijsindex het reële textielverbruik bepaald. Vervolgens correleert schrijver het reële verbruik enerzijds met anderzijds de detailprijsindex en het reële inkomen per hoofd. Zijn conclusies zijn dat een prijsstijging van 1 pCt gepaard gaat met een verbruiksdaling van 0,82 pCt, terwijl een inkomensstijging van 1 pCt het verbruik met 1,11 pCt doet toenemen, dit alles in de periode 1923-1939.

Mr L. J. SCHIETHART, Fiscale verlangens van de landbouw.

Het agrarisch bedrijf is niet alleen sterk afhankelijk van de natuur, doch tevens van de conjunctuur en de buitenlandse markten, terwijl aanpassing aan een veranderde marktsituatie veel tijd vergt. De toenemende concurrentie noopt tot kostprijsverlaging, welke echter wordt doorgekruist door loonsverhoging en belastingen. De wisselende inkomsten leiden t.a.v. de belastingen tot een onevenredig hoge fiscale druk vanwege de progressiviteit van de inkomstenbelasting. De Stichting voor de Landbouw heeft daarom in een nota aan de Tweede Kamer het „middelen” over een aantal jaren voorgesteld, dan wel de belastingvrije vorming van reserves aanbevolen. Ook wordt bezwaar gemaakt tegen de taxatie boven de boekwaarde bij overdracht van vader op zoon. Schrijver meent, dat fiscaal-technisch het vormen van belastingvrije reserves de voorkeur verdient; deze figuur is in de fiscale wereld geen onbekende.

Drs O. BEAUJON, Aluminium.

Het metaal aluminium leent zich voor vele toepassingen, doch de productie er van is pas sinds 1935 sterk gaan toenemen. Bauxiet, de grondstof voor aluminiumproductie, wordt in nog groter hoeveelheid dan ijzer in de aardkorst aanwezig geacht. Suriname is de voornaamste producent. De productie geschiedt zeer kapitaalintensief, terwijl de elektrische energie een zeer belangrijke kostenfactor is. De Verenigde Staten nemen thans 52 pCt van de aluminiumproductie voor hun rekening. Het verbruik vindt voor omstreeks 60 pCt plaats in de kapitaalgoederen producerende bedrijfstakken. Het gelijkmatige beloop van de aluminiumprijs is o.a. te verklaren uit de oligopolistische marktform, de grote belangen van de producenten bij de verwerkende industrie, en de expansieperiode welke het metaal doormaakt.

Dr H. M. NOPPEN, België en de Westeuropese handel met de Chinese Volksrepubliek.

België was in het verleden een belangrijke handelspartner van China, maar heeft weinig deel gehad aan de een weinig verbeterde situatie van het eerste halfjaar 1953, in tegenstelling tot andere Westeuropese landen. De belangrijkste oorzaak is de strenge toepassing van de handelsrestricties in België, en het feit, dat de restrictielijsten voor de handel met China aanmerkelijk groter zijn dan voor de handel met de rest van het Oostelijk blok. Schrijver spreekt vervolgens over de vermoedelijke omvang van de handel, die Polen met China heeft in Belgische producten. Ook worden vele Chinese producten via de Oosteuropese landen naar West-Europa gebracht. Schrijver concludeert, dat op korte termijn geen verbetering van de handelsbetrekkingen te verwachten is.

— SOMMAIRE —

Prof. Dr J. TINBERGEN, 1954 a-t-elle été une année d'inflation?

L'auteur commente l'article du Professeur Dr H. J. Witteveen paru dans l' „E.-S.B.” du 3 novembre dernier.

M. FRAENKEL, Rapports entre la consommation de textiles, le revenu et le prix des produits textiles aux Pays-Bas.

L'auteur procède à une enquête sur les rapports entre la consommation et le prix des produits textiles et le montant des revenus, car les avis diffèrent à ce sujet.

Mr L. J. SCHIETHART, Les souhaits d'ordre fiscal de l'agriculture.

La position particulière de l'agriculture entraîne des revenus fort variables. L'auteur souligne les inconvénients d'ordre fiscal de cet état de choses et examine les solutions proposées.

Drs O. BEAUJON, Aluminium.

L'aluminium est employé en quantités toujours croissantes depuis 1935 environ. L'auteur traite de l'extraction, de la production, de la consommation et du mouvement des prix de l'aluminium depuis 1917.

Dr H. M. NOPPEN, La Belgique et les échanges commerciaux entre l'Europe Occidentale et la République populaire de Chine.

Les restrictions commerciales ont eu comme conséquence que le commerce avec la Chine, autrefois important, ne représente plus que peu de choses pour la Belgique à l'heure actuelle.

IN MEMORIAM

M. F. J. COOL

De redactieleden van „E.-S.B.” hebben met droefheid het overlijden vernomen van hun vriend, M. F. J. Cool, secretaris van het Nederlandsch Economisch Instituut en redacteur van Economisch-Statistische Berichten van 1940-1945.

In de korte geschiedenis van het Nederlandsch Economisch Instituut heeft Cool een belangrijke invloed gehad, zoals te begrijpen is, wanneer men de jaartallen ziet en weet, dat het N.E.I. naar organisatie en geest ongeschonden uit de oorlog kwam. Hij had vele eigenschappen, die in het maatschappelijk leven vriendschap en respect doen ontstaan: een zakelijke inslag bij wetenschappelijk gerichte belangstelling, een schier eindeloze bereidheid om werk op zich te nemen en een even grote

bereidwilligheid om zich te verdiepen in de persoonlijke problemen van hen, met wie hij in aanraking kwam. De medewerkers van het N.E.I. uit de oorlogsperiode heeft hij van elk dezer eigenschappen ten volle gegeven. „Cool blijft waakzaam en alles blijft behouden. Het is zo eenvoudig, dit alles nu te schrijven of te lezen. Maar men bedenke, wat een inzicht, wat een karakter en wat een energie hier nodig zijn geweest”. Zo werd het geschreven, onmiddellijk na de oorlog — in „E.-S.B.” van 4 October 1945 — en zo voelen wij het nog.

Velen heeft hij aan zich verplicht door de blijvende bereidwilligheid van zijn steun en advies; zeer velen zullen hem in genegenheid gedenken.

Was 1954 inflatoir?

Vraagstukken van economische politiek.

De heer Witteveen heeft in zijn artikel „De monetaire interpretatie van onze economische ontwikkeling” ¹⁾, zijn tweede artikel over dit onderwerp, zowel vraagstukken van economische politiek als vraagstukken van pure economische interpretatie of analyse besproken. De eerste lijken mij voor de meeste lezers van dit blad de meest belangrijke en ik wil deze daarom het eerst bespreken.

Zie ik het goed, dan wordt in het voornaamste gedeelte van zijn betoog slechts gedacht aan het hanteren van één instrument van economische politiek, namelijk de overheidsuitgaven; een mogelijk tweede instrument, dat hij terloops ter sprake brengt, doch in het algemeen buiten beschouwing laat, is dat van een herziening van de wisselkoers. Als doelstellingen denkt de heer Witteveen zich er twee, die naar zijn inzicht nauw samenhangen en tegelijkertijd bereikt kunnen worden, t.w. een hoge en stabiele werkgelegenheid en een bepaald prijsniveau, nog nader te omschrijven. Deze beide doelstellingen tezamen worden door hem ook wel met de term „handhaving van monetair evenwicht” aangeduid. Het instrument van de overheidsfinanciën wenst hij aldus gehanteerd te zien, dat de totale geldstroom ter betaling van de gevraagde goederen en diensten juist voldoende is om het product te kopen, dat bij hoge werkgelegenheid kan worden vervaardigd tegen de door hem gewenst geachte prijzen. Dit prijsniveau moet aan de eis voldoen, dat het in vergelijking tot het voorafgaande jaar de sedertdien plaats gehad hebbende kostenverlagingen doorgeeft. Dat wil met name zeggen, doorgeven van de lagere prijs van ingevoerde goederen en de lagere arbeidskosten als gevolg van productiviteitsvermeerdering. Prof. Witteveen heeft berekend dat op deze grond een prijsdaling van 1½ pCt had kunnen optreden (waarbij hij rekening houdt met de huurverhoging) en hij treft in werkelijkheid een prijsstijging van 3 pCt aan. Hij stelt zich voor dat deze laatste had kunnen worden vermeden en de prijsdaling van 1½ pCt had kunnen worden verkregen, indien de autonome netto-overheidsuitgaven ongeveer f 1 mrd lager waren geweest dan zij in feite zijn geweest.

Afgezien van de moeilijkheden ten aanzien van een zo drastische verlaging der overheidsuitgaven zelf, rijzen bij mij t.a.v. dit gedeelte van het betoog de volgende vragen, resp. bedenkingen:

1. mag men inderdaad hopen dat een verlaging van de vraag naar goederen en diensten, teweeg gebracht op de aangegeven wijze, voldoende zal zijn om de kostenverlagingen in het prijsniveau te doen doordringen? Hierbij gaat het voornamelijk om de vraag, op welke wijze prijsveranderingen tot stand komen en in welke mate zij reageren op kostenwijzigingen. Er bestaat een vrij algemene vrees, dat kostenverlagingen niet zo prompt zullen worden doorgegeven ten gevolge van de aanwezigheid van min of meer monopolioïde bindingen in het bedrijfsleven. Voor het ogenblik is het nog moeilijk te zeggen, wat in dit opzicht mag worden verwacht en waarop men niet kan hopen. Onderzoekingen in deze richting zijn in gang, maar duidelijke uitspraken kunnen nog niet worden gedaan. Indien echter zou blijken, dat het vermoeden juist is dat het prijsniveau minder gemakkelijk reageert dan Prof. Witteveen aanneemt, zou het gevaar bestaan dat zijn advies tot verlaging van de overheidsuitgaven niet in verlaging van de prijzen, doch in verlaging van de werkgelegenheid zou resulteren en dus zou leiden tot werkloosheid. Men zal voorshands niet veel beter kunnen doen dan voorzichtig te experimenteren en een verlaging met een miljard lijkt mij de grens van deze voorzichtigheid te overschrijden.

Voor een gedeelte zou men de voorafgaande vraag ook aldus kunnen stellen: is er niet in ons prijsniveau een aantal prijzen, dat naar internationale maatstaven zó laag ligt, dat een geleidelijke aanpassing aan het internationale niveau niet uit kan blijven? Ook op deze vraag kan het antwoord nog niet met stelligheid worden gegeven. Ook hier is onderzoek in volle gang.

2. Dit laatste voert ons vanzelf tot een tweede bedenking: is het inderdaad zo gewenst om het prijsniveau, dat de heer Witteveen aanbeveelt, na te streven? De twijfel die men hier zou kunnen hebben hangt samen met de vraag, welke situatie van de betalingsbalans men de meest gewenste acht; d.w.z. dat hiermee de kwestie van een mogelijke *verdere doelstelling van de economische politiek*

¹⁾ „E.-S.B.” van 3 November 1954, blz. 869.

samenhangt. Onze betalingsbalans vertoont een vrij groot overschot op lopende rekening en heeft in het bijzonder in het jaar 1953 een zeer groot overschot vertoond. Wil men deze situatie bestendigen? Zo ja, dan is er tegen het standpunt van de heer Witteveen weinig bezwaar in te brengen. Wenst men echter — zoals bijv. in het Centraal Economisch Plan 1953 reeds is gesteld — het overschot in de toekomst op een ander peil te zien, dan zou het kunnen zijn dat men op grond daarvan ook een ander prijspeil als het meest gewenste moet beschouwen. In de periode van betalingsbalanstekorten hebben wij, terecht, deze zijde van het probleem zelfs als de belangrijkste gezien. En hier ben ik opnieuw aangeland bij het bezwaar, dat ook reeds in het, tezamen met de heer Links geschreven, eerste antwoord aan de heer Witteveen naar voren is gebracht²⁾. Ik blijf het enigmatische willekeurig vinden om uit te gaan van een jaar-op-jaar-analyse. Het standpunt van de heer Witteveen zou men aldus kunnen weergeven, dat hij datgene wat zich tot 1953 heeft afgespeeld op het gebied van prijzen en betalingsbalans blijkbaar maar wil accepteren, meer uit pragmatische dan uit principiële overwegingen, en dat hij vervolgens zegt: maar laten wij in het vervolg zorgen, dat nu geen verdere veranderingen in het prijsniveau optreden, behalve degene die door kostenveranderingen worden veroorzaakt. In beginsel zou ik hierop willen antwoorden, dat het onder andere van de feitelijke toestand van de betalingsbalans en van de gewenste toestand daarvan zou moeten afhangen, of wij al of niet naar een ander prijspeil moeten streven. Daarbij wil ik niet stellen dat naar mijn mening per se gestreefd moet worden naar een evenwicht van de betalingsbalans op lopende rekening. Ik zou er de voorkeur aan geven, dat zekere bedragen geregeld ter beschikking zouden kunnen worden gesteld, in de vorm van kapitaalexport of anderszins, aan het buitenland. Doch ik aanvaard niet bij voorbaat dat de situatie van 1953 nu juist de beste was. Ik zou willen stellen dat het betalingsbalansoverschot te hoog was. Ik begrijp dat de heer Witteveen, voor zover hij dit ook aanvaardt, hier dan eerder zou denken aan het hanteren van de wisselkoers; deze kwestie zou ik voor het ogenblik willen laten rusten, omdat zij menig ander aspect heeft.

Vragen van wetenschappelijke analyse.

Nadat ik aldus de vraagstukken van actuele economische politiek, in de artikelen van collega Witteveen aangeroerd, heb besproken, ga ik gaarne nog in op enkele meer academische vragen door hem opgeworpen. Daarbij wil ik, evenals de heer Witteveen, tevens aanknopen bij de belangrijke en belangwekkende artikelen, die eerder in dit jaar in dit weekblad zijn gepubliceerd door de heren Koopmans³⁾ en Holtrop⁴⁾.

Ik meen te mogen constateren dat er tussen ons algemene overeenstemming over bestaat, dat de monetair overzichten van De Nederlandsche Bank en het Centraal Planbureau, hoewel zij zeer nuttig zijn, nog niet alle informatie geven die voor het beoordelen van de toestand en voor het aangeven van de juiste economische politiek nodig is. Ieder der schrijvers heeft het gesteld: ex-post-cijfers over de geldstromen zijn maar een deel van de noodzakelijke kennis. Zij zijn, in de taal van de econoom, slechts (een deel van) de balansvergelijkingen van onze volkshuishouding en de functionering van deze laatste

wordt daarnaast nog bepaald door de „gedragsvergelijkingen”. De grote vooruitgang die de monetair overzichten hebben gebracht is, dat zij de mutaties in een belangrijk deel der vermogenswaarden, de financiële activa, aangeven, alsmede hun samenhang met de zuivere „stromen” van het economische proces. Zij zijn een stap in de richting van het integreren van stroom- en vermogensbewegingen, waarvan de belangrijkheid vooral na de oorlog duidelijk genoeg is geworden. Zij zijn intussen maar één stap, omdat zij de absolute grootte der vermogenselementen (fysieke zoals productie-apparaat en andere voorraden, en financiële zoals geldomloop, effectenbezit enz.) nog niet aangeven en vooral omdat zij de gedragsvergelijkingen ten aanzien daarvan nog niet inhouden. Er blijft dus nog zeer veel te doen. Het belang van balansvergelijkingen is intussen, dat in balansen toch reeds enige grootheden voorkomen, die doelstellingen van economische politiek kunnen zijn, zoals het betalingsbalansoverschot, de wijzigingen in de geldvoorraad e.a.; deze kunnen somtijds reeds afgelezen worden uit een monetair overzicht voor een toekomstig jaar, zonder dat men alle gedragsvergelijkingen kent. Ook kunnen de samenhangen, in dit opzicht bestaand tussen de verschillende sectoren van het economisch leven, worden afgelezen. De inhoud van het verslag van De Nederlandsche Bank en van het Centraal Economisch Plan leggen daarvan getuigenis af.

De heren Koopmans en Holtrop zijn het op een belangrijk punt met elkaar intussen niet eens; een punt, dat zij wellicht op de duidelijkste wijze illustreren door het door beiden behandelde voorbeeld van de expansie van een onderneming, gefinancierd door een aandelenemissie, waarop wordt ingeschreven door iemand die zijn inschrijving met bankcrediet en niet door echte besparingen financiert. De heer Koopmans acht de werkelijk inflatoire daad toe te rekenen aan de onderneming in kwestie, de heer Holtrop aan de inschrijver die met bankcrediet financiert. Het voorbeeld geeft mij een welkome gelegenheid een algemeen punt te belichten, nl. dat het afhangt van het vraagstuk dat men beschouwt, welke handelwijze de voorkeur verdient. Bij een vraagstuk van economische politiek hangt het af van de *doelstellingen en de instrumenten van economische politiek* waarvan men uitgaat, of men de heer Koopmans dan wel de heer Holtrop zal willen volgen. Sommige lezers zullen beseffen, dat ik hiermede terecht ben gekomen op de rug van een gaarne door mij bereden stokpaard: de exacte economisch-politieke probleemstelling die nodig is om een discussie vruchtbaar te maken. Ik zou, in het onderhavige geval, de heer Koopmans volgen, indien als instrument van economische politiek bijv. de belastingen en niet de credietpolitiek uitgangspunt zouden zijn; daarentegen de heer Holtrop, als niet de belastingpolitiek ter discussie stond, maar wel de credietpolitiek. Aannemende, dat in beide situaties de doelstelling zou zijn het handhaven van monetair evenwicht en dat dat in de gegeven omstandigheden zou betekenen het beletten van de bedoelde expansie, zou nl. de belastingpolitiek het expansiebesluit bij de onderneming kunnen beïnvloeden, terwijl de credietpolitiek de expansie zou kunnen verhinderen door de inschrijver op de emissie af te remmen.

De noodzaak om eerst in het klare te zijn t.a.v. de doelstellingen en de instrumenten van de economische politiek blijkt overigens ook reeds uit het eerste gedeelte van dit artikel, waarin met professor Witteveen werd gediscussieerd. Deze discussie kan nu op fraaie wijze hierbij worden voortgezet. De *definitie van monetair evenwicht*,

²⁾ „Is er in Nederland inflatie?”, „E.-S.B.” van 6 October 1954, blz. 789.

³⁾ Prof. Mr. J. G. Koopmans: „Beschouwingen naar aanleiding van het Bankverslag 1953”, „E.-S.B.” van 9 Juni (blz. 449) en 30 Juni (blz. 509) 1954.

⁴⁾ Dr. M. W. Holtrop: „Het criterium voor de localisering van monetair stortingsverschijnselen”, „E.-S.B.” van 1 September (blz. 689) en 8 September (blz. 710) 1954.

die collega Witteveen verdedigt, is immers ook een kwestie van de keuze van de doelstellingen. Laat ik aanstonds verklaren, dat ik het voor een heel groot deel eens kan zijn met de opmerkingen die hij hierover maakt. Hij heeft gelijk, wanneer hij er op wijst dat de vaak bezigde definitie van monetair evenwicht voor een „klein” land (d.w.z. een land met belangrijke buitenlandse contacten) niet elegant is: de definitie die de gelijkheid tussen nationaal inkomen en nationale uitgaven op hetzelfde ogenblik vereist en die dan identiek blijkt te zijn met de definitie van betalingsbalansevenwicht-op-lopemde-rekening. Wij moesten trachten van deze definitie af te komen; ook al is het bepaald zó, dat enerzijds de keuze van definities vrijstaat en dat anderzijds de gewraakte definitie historisch een rol van betekenis heeft gespeeld.

Het willekeurige element dat er in steekt om, zoals Witteveen doet, een jaar-op-jaar element in de toepassing te brengen is dat deze tijdseenheid door een andere kan worden vervangen. De vertraging die er bestaat tussen het ogenblik van verdienen van een inkomen en het ogenblik van uitgeven is voor verschillende personen en instellingen zeer verschillend; zij zal zelden een jaar bedragen. De gemiddelde inkomensperiode (nationaal inkomen : geldhoeveelheid) is ongeveer 4 of 5 maanden; men had deze kunnen nemen, maar aan de andere kant zou men evenzeer kunnen pleiten voor een vergelijking met een tijdstip waarop een evenwichtspositie bestond. In de theoretische literatuur gaat men vaak uit van een evenwichtstoestand, waarmee men dan de te beschouwen toestand vergelijkt. Er kan dan, bijv. bij conjunctuur-bewegingen, reden zijn voor een vergelijking met enkele jaren terug. Mijn voorkeur gaat uit naar een vergelijking met een denkbeeldige toestand, nl. met de meest gewenste toestand. Dit heb ik in het eerste deel van dit artikel en in het voorafgaande artikel trachten duidelijk te maken.

Terwijl ik dus met Witteveen eens ben dat wij voor de toekomst goed zouden doen voor de definitie van monetair evenwicht er een te nemen, die niet samenvalt met die van betalingsbalansevenwicht, wil ik er aan herinneren, dat ook zij die dit wel deden⁵⁾, materieel de problemen gezien en behandeld hebben die Witteveen met het streven naar monetair evenwicht aanduidt. Zij zullen gesproken hebben bijv. van het handhaven van hoge en stabiele werkgelegenheid en van een bepaald gewenst prijsniveau of, in plaats daarvan, het volgen van de prijsbeweging in het buitenland. Met name mag worden geconstateerd dat in het Centraal Economisch Plan van 1953 (zie bijv. blz. 30/31) reeds zeer duidelijk is geweest op het onderscheid tussen wat daar is genoemd intern en extern monetair evenwicht; waarbij dan bovendien nog meer nadruk is gelegd op een derde aspect van de monetaire situatie, nl. de potentiële inflatie voor latere tijdstippen. Geef ik dus gaarne toe, dat Witteveens definitie veel voordelen biedt, ik geef daarmee niet toe — en behoef dat ook niet te doen — dat wij voorheen deze materiële problemen verkeerd hebben gezien. Dat wij niettemin tot een verschil van accent komen t.a.v. de huidige toestand is het gevolg, enerzijds, van een verschil in inzicht omtrent de feiten van de prijsvorming en, anderzijds, van een verschil in doelstelling t.a.v. de betalingsbalans, beide reeds besproken.

Het verlangen van Witteveen om te komen tot één inzicht onder economen deel ik uiteraard. Doch men moet zich hoeden om een te gemakkelijke voorstelling te hebben van de functionering van de volkshuishouding. Wat wij thans hebben te onderzoeken is, zoals ik al even

zeide, tweërlei: 1e volgen de prijzen, indien maar voor een niet-inflatoir milieu gezorgd wordt, de kosten of hebben zij de neiging tot starheid naar beneden? en 2e welke schijnbare starheid bestaat er op het ogenblik als gevolg van het verschil in niveau tussen binnen- en buitenland?

Enkele nadere verduidelijkingen.

Er blijven ten slotte nog enige kleinere „schermtusselingen” af te doen, die de heer Witteveen in zijn antwoord op ons eerste artikel ter sprake heeft gebracht. Zij zijn alleen van belang voor wie de finesses van onze discussie tot het einde toe wil volgen.

Ik ben met mijn opponent wel eens, dat het gehele betalingsbalansoverschot niet mag worden beschouwd als een autonome impuls; wel echter als een maatstaf van de omvang van een onevenwichtigheid, welke eliminatie — onder omstandigheden — een doelstelling van economische politiek kan zijn⁶⁾.

Ik kan ook aanvaarden, dat de wijze waarop de heer Witteveen de uitwerking van de begroting becijfert juist is in zijn gedachtengang (o.a. inhoudende de door mij op andere gronden gecritiseerde jaar-op-jaar-analyse).

De veronderstelling dat de heer Links en ik *alleen* het betalingsbalansevenwicht als doelstelling hebben beschouwd is natuurlijk niet juist; integendeel hebben wij, waar wij spraken over de compensatie die de Overheid zou moeten leveren tegenover deflatoire reacties van de particuliere sectoren, de hoge werkgelegenheid als criterium gebruikt.

T.a.v. de prijspolitiek, die een klein land moet volgen in een niet-gestabiliseerde wereldmarkt, geven wij de voorkeur aan het volgen van de prijsbeweging ook naar beneden; wij hebben alleen twijfel uitgesproken of dit technisch mogelijk is zonder prijsbeheersing. Daar waar wij van een „eis van gelijkblijven” spreken, hebben wij het over een eis door de heer Witteveen zelf uitgesproken, die wij misschien niet geheel juist hebben begrepen. Onnodig er aan toe te voegen dat wij er de voorkeur aan geven, dat de internationale prijspolitiek schommelingen weet te voorkomen, maar dat was niet aan de orde.

Conclusies.

Voor het gemak van de lezer mogen ten slotte de belangrijkste gevolgtrekkingen, waartoe ik gekomen ben, kort worden samengevat.

Op het punt van de actuele economische politiek en met name de overheidsuitgaven van 1954 kan ik dan herhalen wat ik aan het einde van mijn eerste artikel heb gesteld. Ik ben met de heer Witteveen eens, dat wij in het jaar 1954 een iets te grote vraag naar goederen en diensten hebben gehad, dat dus een iets geringere hoogte van het niveau der overheidsuitgaven beter zou zijn geweest. Ik meen intussen dat het om een aanmerkelijk kleiner bedrag zal gaan dan hij stelt en dat men overigens hier te maken heeft met bedragen die men niet geheel en al van tevoren kan vastleggen wegens de onzekerheden in alle voorspellingen. Iedereen is intussen geneigd voor het jaar 1955 met deze ervaring rekening te houden, hetgeen o.a. tot uitdrukking komt in de partiële bouwstop.

Ten aanzien van de wetenschappelijke analyse ben ik van mening dat de heer Witteveen een belangrijke verheldering heeft gebracht, al waren de vraagstukken materieel ook reeds onderkend in de publicaties van het

⁵⁾ Het is intussen niet van humor ontbloot dat men ook bij hantering van de methode van Witteveen tot de conclusie kan komen, door hem bestreden, dat de belangrijkste inflatoire impuls in 1954 van het buitenland is gekomen; daartoe is een schatting van de autonome invoer voldoende, die alleszins redelijk is.

⁶⁾ Terecht constateert de heer Witteveen dat ook ik dit heb gedaan.

Centraal Planbureau en zijn monetaire medewerkers Schouten en Bosman. Ik aanvaard de verschillen-analyse in beginsel, waarvan voor mij intussen de keuze van de tijdseenheid, waarover de verschillen gevormd worden, een zekere willekeur inhoudt. Witteveen veronderstelt, bij wijze van spreken, alleen „zonden” in de laatste tijds-

eenheid, vermoedelijk op pragmatische gronden; men kan ook oudere zonden willen corrigeren. Naar mijn mening denkt ten slotte Prof. Witteveen iets te gemakkelijker over het omlaagschroeven van de prijsbeweging: wij weten nog niet of we dit door alleen-maar monetaire politiek kunnen bereiken.

's-Gravenhage.

J. TINBERGEN.

Het verband tussen het textielverbruik, het inkomen en de prijs van textielgoederen in Nederland

Inleiding.

Over het verband tussen inkomen en verbruik van textiel in Nederland blijken de meningen nogal uiteen te lopen. In zijn rede, die hij daags voor de opening van de Textieljaarbeurs te Utrecht op 29 Maart van dit jaar voor de pers heeft gehouden; deelde de heer P. F. van Vlissingen Pzn, directeur van N.V. P. F. van Vlissingen en Co's Katoënfabrieken te Helmond, onder andere mede getroffen te zijn geweest door enkele cijfers, welke zouden wijzen op een relatief gering verbruik van kleding in Nederland. Volgens een recent rapport van de International Association of Department Stores (Londen) zou Nederland namelijk slechts 6 pCt van zijn inkomen aan kleding besteden tegenover 21,5 pCt die België hiervoor besteedt. Daarentegen zou volgens het Bureau International du Travail (Genève) de inkomensbesteding voor kleding in Nederland reeds in 1946-1947 12 pCt hebben bedragen.

In het onderstaande is getracht wat meer licht te brengen in deze voor de textielindustrie belangwekkende aangelegenheid. Onderzocht is welk aandeel van het inkomen in Nederland over een langere periode aan kleding en textielgoederen in het algemeen is besteed en verder hoe dit textielverbruik (per hoofd) zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Ten slotte is getracht de kwantitatieve samenhang te bepalen tussen het textielverbruik in Nederland en de voornaamste grootheden, welke normaliter de hoogte er van bepalen. Dit laatste mede in verband met de bij sommigen heersende mening dat er een inelastisch verband tussen inkomen en kledingverbruik zou bestaan.

Besteding van het inkomen aan textielgoederen.

In „Statistische en Econometrische Onderzoekingen” (1949, aflevering 3) en „Het Nationale Inkomen van Nederland 1921-1939” (no 7 der monografieën van de Nederlandse conjunctuur) heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek de resultaten gepubliceerd van uitgebreide onderzoekingen naar het inkomen van particuliere verbruikers in Nederland en hun consumptieve uitgaven. Aan de hand hiervan is het mogelijk de inkomensbesteding voor textielgoederen in de periode 1923-1939 te benaderen.

TABEL 1.

Besteding van het inkomen aan textielgoederen in de periode 1923-1939

Gemiddelde van	Kleding a)		Overige textielgoed. b)		Totaal	
	mln gld	in pCt	mln gld	in pCt	mln gld	in pCt
1923-1925	428	9,2	176	3,8	604	13,0
1926-1928	449	8,9	181	3,6	630	12,5
1929-1931	481	9,2	183	3,5	664	12,7
1932-1934	376	8,7	147	3,4	523	12,1
1935-1937	355	8,5	128	3,0	483	11,5
1938-1939	412	8,9	136	2,9	548	11,8

a) Confectie, maatkleding, breiwerk, tricotage en weefsels en garens bestemd voor het zelf-vervaardigen van kleding.

b) Dekens, woningtextiel en huishoudelijk tinnen.

Men mag aannemen, dat de tendentie tot daling van de besteding van het inkomen aan textielgoederen verband houdt met het relatief goedkoper worden van textiel in de onderzochte periode (ter oriëntering zij verwezen naar tabel 5). Verder kan uit bovenstaande cijfers worden afgeleid dat van de totale uitgaven aan textielgoederen, het percentage besteed aan kleding geleidelijk toegenomen is, namelijk van 71 pCt in 1923-1925 tot 75 pCt in 1938-1939.

Voor de na-oorlogse jaren heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek de gegevens gepubliceerd met betrekking tot de totale bestedingen aan textielgoederen. Alleen voor de jaren 1948 en 1949 is een onderscheid gemaakt naar kleding en overige textielgoederen ¹⁾. Hieruit blijkt dat in 1949 ca 85 pCt van de textieluitgaven bestemd is geweest voor kleding. Deze aanmerkelijke relatieve toeneming ten opzichte van de vooroorlogse periode staat waarschijnlijk mede in verband met de na-oorlogse woningschaarste en de geringere behoefte aan woningtextiel, welke hieruit voortvloeide. Verder bestond er een tekort aan huishoudelijk linnen, dat eerst na 1949 werd opgeheven. In verband met dit laatste en de — zij het zeer langzame — verbetering van de huisvestingsmogelijkheden, mag worden aangenomen dat het aandeel van kleding in de totale textieluitgaven sedert 1950 in zekere mate is verminderd. Het is helaas niet mogelijk gebleken één en ander te kwantificeren.

TABEL 2.

Besteding van het inkomen aan textielgoederen in de periode 1949-1953

	mln gld	in pCt
1949	1.910	16,0
1950	2.160	16,6
1951	2.160	15,5
1952	1.850	12,8
1953	1.950	12,7

Na de oorlog heeft er een duidelijke verschuiving in de besteding van het inkomen ten gunste van de textiel- en kledingindustrie plaats gevonden. De ontwikkeling in de afgelopen jaren zou er op kunnen wijzen dat een terugkeer tot het percentage der vooroorlogse inkomensbesteding voor textielgoederen niet denkbeeldig is.

Het verloop van het textielverbruik per hoofd der bevolking sedert 1923.

Teneinde een nader inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van het textielverbruik in Nederland, werd de jaarlijkse waarde van het textielverbruik per hoofd der bevolking gedeeld door de prijs er van, waardoor het reële textielverbruik per hoofd werd verkregen. Aan deze methode van calculatie zijn zekere bezwaren verbonden, waarvan de voornaamste wel is dat de gebezigde prijsreeks betrekking heeft op een wisselend kledingpakket van

¹⁾ „National Accounts of the Netherlands 1948-1949” (C.B.S.).

Amsterdamse arbeidersgezinnen, terwijl de uitgaven aan textielgoederen ook huishoudelijk textiel omvatten en betrekking hebben op de gehele Nederlandse bevolking.

Gegevens over de detailprijzen van allè textielgoederen voor geheel Nederland zijn eerst voor 1938-1939 beschikbaar. Een vergelijking van het na-oorlogse verloop van de detailprijsindex voor „Amsterdam” met die voor Nederland geeft enige min of meer belangrijke verschillen te zien:

TABEL 3.
Het verloop van de detailprijzen van textielgoederen te Amsterdam en in Nederland.

	„Amsterdam”	„Nederland”
	(1949 = 100)	
1950	118	113
1951	128	134
1952	109	114
1953	107	112

Desondanks mag worden aangenomen dat de uitkomst der berekeningen een bruikbare indicatie geeft van de ontwikkeling van het textielverbruik.

TABEL 4.
Het reële textielverbruik per hoofd der bevolking

1923-1925	100	1949	132
1926-1928	118	1950	124
1929-1931	138	1951	113
1932-1934	152	1952	113
1935-1937	154	1953	119
1938-1939	158		

De na de oorlog aanzienlijk sterker dan de kosten van levensonderhoud gestegen textielprijzen hebben mede het textielverbruik thans tot ongeveer het peil van de twintiger jaren doen dalen. Een herstel op het peil van de dertiger jaren, toen de daling van de kosten van levensonderhoud verre achterbleef bij die van de textielprijzen, lijkt dan ook in de naaste toekomst niet waarschijnlijk.

Onderstaande tabel geeft een duidelijk beeld van het verschil in verloop van de textielprijzen en de prijsindex van het totale gezinsverbruik sedert 1923.

TABEL 5.
Het verloop van de textiel-detailprijsindex „Amsterdam” en de prijsindex van het totale gezinsverbruik

	Textiel-detailprijsindex „Amsterdam”	Prijsindex v. h. totale gezinsverbr.	Textiel-detailprijsindex „Amsterdam”	Prijsindex v. h. totale gezinsverbr.
	(1938-1939 = 100)		(1923-1925 = 100)	
1923-1925	208	125	100	100
1926-1928	177	120	85	96
1929-1931	154	115	74	92
1932-1934	108	100	50	80
1935-1937	94	96	45	77
1938-1939	100	100	48	80
1949	364	205	175	164
1950	431	224	207	179
1951	467	246	224	196
1952	396	246	190	196
1953	392	247	188	197

Oriënterende berekening betreffende het textielverbruik in Nederland.

Met behulp van de correlatierekening is getracht de kwantitatieve samenhang te bepalen tussen het reële

textielverbruik per hoofd enerzijds en anderzijds de detailprijsindex van textielgoederen en het reële inkomen per hoofd.

De elasticiteit van het verbruik.

Uit het resultaat van de berekening, welke voor de periode 1923-1939 werd gemaakt en waarvan de betrouwbaarheid goed te noemen is ²⁾, blijkt dat:

- 1e een prijsstijging van 1 pCt gepaard gaat met een verbruiksdaling van 0,82 pCt;
- 2e een stijging van het inkomen met 1 pCt aanleiding geeft tot een toeneming van het verbruik met 1,11 pCt.

Extrapolatie voor de jaren 1949-1954.

Aan de hand van de gevonden relaties voor de periode 1923-1939 en de statistische gegevens van na de oorlog kan een „berekend” verbruik worden bepaald. In de eerste jaren na de oorlog is er sprake van een inhaalvraag (tijdens en na de opheffing van de rantsoenering) en van de „Korea”-hause, zodat er een hoger „werkelijk” verbruik kan worden verwacht. Inderdaad blijkt het berekend verbruik in 1949-1951 gemiddeld 17 pCt lager te liggen dan het werkelijk verbruik. In 1952 was daarentegen sprake van een kopersstaking, waardoor het reële textielverbruik, ondanks sterke prijsdalingen van textielgoederen en de stijging van het reële inkomen, gelijk bleef aan dat in 1951.

In deze periode werden de tijdens de „Korea”-hause aangelegde voorraden aangesproken. Het lijkt niet uitgesloten dat, indien geen bijzondere factoren optreden, het berekend verbruik in het vervolg vrij goed zal overeenkomen met het werkelijke. Met andere woorden: de correlaties van voor de oorlog zouden dan weer ongeveer gelden. In 1953 bedraagt het verschil tussen berekend en werkelijk verbruik inderdaad nog slechts 2 pCt.

Op grond van de reeds bekende en nog te verwachten ontwikkeling van de bij het onderzoek betrokken grootheden, zou het textielverbruik (naar hoeveelheid) in 1954, 8 à 9 pCt hoger liggen dan in 1953. Volgens het Economisch Instituut voor den Middenstand beweegt het verbruik van textiel zich in 1954 (t/m Juli) op het hierboven voor het gehele jaar 1954 berekende niveau.

Scheveningen.

M. FRAENKEL.

Bronvermelding.

1. *Waarde van het textielverbruik:*
1923-1939: Statistische en Econometrische Onderzoekingen 1949, aflevering 3. Uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek.
1949-1953: Centraal Bureau voor de Statistiek.
2. *Detailprijsindexcijfer-kleding:*
Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam.
3. *Prijsindexcijfer van het gezinsverbruik:*
Samengesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.
4. *Inkomen van particuliere verbruikers:*
1923-1939: „Het Nationale Inkomen van Nederland 1921-1939” (no 7 der monografieën van de Nederlandse conjunctuur). Uitgave van het Centraal Bureau voor de Statistiek.
1949-1953: Samengesteld uit het particuliere verbruik (vlg. berekeningen van het Centraal Bureau voor de Statistiek) vermeerderd/verminderd met besparingen/ontsparringen (vlg. berekeningen van het Centraal Planbureau).
5. *Het verloop van de Nederlandse bevolking:*
Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ Resultaten van de berekening: correlatiecoëfficiënt = 0,99
log V+ = -0,82 log P + 1,11 log I + 0,36
(0,03) (0,14)

von Neumann-ratio: 2,2.

Fiscale verlangens van de landbouw

De onder alle omstandigheden klagende boer is een geliefd onderwerp voor onze humoristen. Zoals met alle caricatuur: er schuilt een kern van waarheid in.

De vraag is, of de boer reden tot klagen heeft. Voor de stedeling is het veelal buiten kijf, dat de boer het toch maar goed heeft. Voor hem is een boer een man

die geld in de grond stopt om het er enige maanden later weer met winst uit te halen. Hij, die in wat nauwer contact komt met onze agrariërs, weet wel beter. Hij ontdekt dat de boer het meest doordrongen is van het feit, dat de mens onderworpen is aan het grote natuurgebeuren.

Geen bedrijf als het agrarische is zo onderhevig aan invloeden, waarover ook de moderne mens nog geen zeggenschap heeft. De achter ons liggende zomer, die geen zomer was, en de regenrijke herfst, welke wij nu beleven, maken ons dit wel duidelijk, getuige ook de vele krantenberichten omtrent geïmproviseerde oogst-colonnes en de van water druipende foto's uit de oogstgebieden.

Maar er is nog een andere factor, welke het agrarische bedrijf van andere bedrijven onderscheidt. De bouwboer moet in de winter zijn „plan de campagne” opzetten voor de oogst van het komende jaar. Dit betekent, dat hij op basis van te zijner beschikking staande gegevens, eventueel aangevuld met verwachtingen omtrent de komende afzetmogelijkheden, moet bepalen welk areaal hij zal gaan bestemmen voor de verschillende gewassen. Op grond van dit eenmaal vaststaande plan, moet hij zijn bestellingen voor zaai- en pootgoed en meststoffen plaatsen, moet hij beginnen met de verschillende grondbewerkingen enz. Komt er nu voor, tijdens of vlak na de oogst een wijziging in de afzetmogelijkheden, waarmee hij bij het opstellen van zijn teeltplannen geen rekening kon houden, dan betekent dit voor hem somtijds grote geldelijke verliezen. Van een eenmaal op gang gebracht teeltplan kan de boer niet (tijdig) meer overschakelen op een ander, wanneer de afzetmogelijkheden zich gaan wijzigen.

Ten slotte wijs ik er nog op dat het agrarisch bedrijf sterk conjunctuurgevoelig is en als exporteur, zeer afhankelijk van de buitenlandse markten.

Bovenstaande inleiding moge enigszins duidelijk maken waarom de boeren wel eens klagen.

Bovendien is er heden ten dage een neergang te constateren in de landbouw, welke een voorlopig blijvend karakter dreigt aan te nemen en welke veroorzaakt wordt door allerlei factoren, waarvan ik alleen noem de ontzaglijke voorraden landbouwproducten, welke zich in de Verenigde Staten ophopen en het tekort aan arbeidskrachten nu de werknemers in de landbouw door de hoge lonen worden weggevoerd naar de industrie, de aannemers- en bouwbedrijven.

Gelet op de incidentele moeilijkheden als gevolg van de slechte weersomstandigheden en de algemene vooruitzichten voor de landbouw valt het niet te verwonderen, dat dezer dagen enkele super-boeren, als ik ze zo noemen mag, hun stem hebben doen horen in klachten en verlangens.

Ik noem hier in de eerste plaats de klacht van de Directeur-Generaal van de Voedselvoorziening, Ir J.A.P. Franke, tot uiting gebracht in zijn rede, uitgesproken op 18 October jl. te Zuid Laren bij de opening van de zesde Landbouwbeurs-Zuidlaardermarkt.

De spreker wees er op, dat de algemene agrarische situatie lang niet zo gunstig is als men wel zou willen veronderstellen. Er komt een steeds sterkere concurrentie op de wereldmarkt. Spreker sprak dan ook de wenselijkheid uit, dat onze uitvoer van meer dan drie miljard gulden per jaar sterk zal worden verhoogd. Hij achtte dit slechts mogelijk door verdere opvoering van de kwaliteit der producten en verlaging van de productiekosten. In dit verband wees de spreker op het gevaar dat de garantielijzen van de Overheid de boeren er van weerhouden de meest verantwoorde productierichting voor hun bedrijven te zoeken.

De conclusies, welke uit deze rede zijn te trekken, zijn: rationalisatie van het landbouwbedrijf en kostprijsverlaging.

De noodzakelijke tendentie tot kostprijsverlaging nu wordt doorkruist door twee factoren. Als eerste noem ik de nieuwe loonronde en als tweede de belastingen.

Met betrekking tot beide factoren luidde de voorzitter van het Koninklijk Nederlands Landbouwcomité, Ir C. S. Knottnerus, de stormklok in zijn op 19 October jl. gehouden rede ter opening van de jaarlijkse algemene vergadering in 's-Gravenhage.

De spreker behandelde vooraf de gevolgen van de slechte weersomstandigheden tijdens de afgelopen zomer. Hij deelde mede, dat voor vele boeren de gehele hooioogst verloren ging, terwijl anderen hun aardappelen in de grond zien verrotten. Ook nu weer blijkt hoe noodzakelijk het is, aldus spreker, dat de boeren kunnen beschikken over een arbeidsreserve, welke te putten zou zijn uit de werknemers van cultuurtechnische objecten.

Teneinde de nadelige gevolgen van de loonsverhoging te kunnen opvangen bepleitte de spreker een verhoging van de garantielijzen door middel van doorberekening van de 6 pCt loonsverhoging in deze garantielijzen. Een doorberekening in de vrije prijzen achtte hij, gezien de wet van vraag en aanbod, onmogelijk.

Met betrekking tot de tweede hierboven genoemde factor, de belastingen, wees spreker er op hoe wisselend de inkomsten der boeren zijn, ten gevolge waarvan de progressie van de inkomstenbelasting op deze groep contribuabelen buiten verhouding zwaar drukt. Het gevolg is, dat de boer, over een reeks van jaren beschouwd, meer belasting moet opbrengen dan een belastingplichtige met een meer regelmatig inkomen. Ir Knottnerus bepleitte in dit verband het „middelen” van de inkomstenbelasting, door bijv. de inkomstenbelasting te berekenen over een periode van drie opeenvolgende belastingjaren, waarbij er elk jaar een nieuw jaar toegevoegd wordt en een oud afvalt.

Ook de derde stem in „de rei van smekelingen”, de Stichting voor de Landbouw, die in een nota bij onze parlementariërs aan de bel heeft getrokken, gaat uit van de wisselende bedrijfsopbrengsten in de agrarische sector als gevolg van conjunctuurgevoeligheid en afhankelijkheid van de natuur, waarbij de weersgesteldheid en de optredende plantenziekten een voorname rol kunnen spelen.

In de eerste plaats heeft de Stichting in haar aan de leden van de Tweede Kamer gezonden nota in verband met de Rijksbegroting 1955 gepleit voor een vervroegde inwerkingtreding van de aangekondigde verlaging van de inkomstenbelasting, omdat het betalen van belastingaanslagen over vroegere jaren in jaren van verminderende bedrijfsopbrengsten zeer drukkend is.

Vervolgens komt ook de Stichting met het bijzonder zwaar drukken van de progressie van de inkomstenbelastingtarieven bij sterk wisselende winsten. Zij stelt voor het „middelen” over een aantal jaren en, zo dit om technische redenen niet uitvoerbaar is, om het vormen in de goede jaren van een zeer ruime onbelaste reserve, welke kan worden aangetast in de baissejaren, mogelijk te maken.

Het volgende desideratum, dat de Stichting op het tapijt brengt, is tegemoetkoming aan de fiscale moeilijkheden bij gelegenheid van overdracht van het bedrijf van vader op zoon. Immers, bij deze overdrachten komen stille reserves te voorschijn, waarvan de hoge eenmalige belastingheffing zulke uit agrarisch oogpunt wenselijke overdrachten sterk afremt. In de nota wordt dan ook de nadruk gelegd op de wenselijkheid, dat de Minister van Financiën zijn ambtenaren zal instru-

eren, dat zij zich verenigen met een overdracht van het bedrijf van vader op zoon tegen de boekwaarde, zonder door taxatie boven de boekwaarde te trachten de stille reserves te belasten. De fiscus gaat er namelijk thans meestal van uit dat een overdracht tegen de boekwaarde, vooral waar deze plaatsvindt tussen familieleden, niet is een transactie op zakelijke basis. Men fixeert dan op grond van de fiscale jurisprudentie de overdrachtprijs, waarvoor het bedrijf op strikt zakelijke grondslag zou zijn verkocht. Het gevaar voor het veel omstreden „lek” treedt in het voorstel van de Stichting niet op, omdat de zoon in zodanig geval het bedrijf moet aanvangen op dezelfde boekwaarde en dusdoende de stille reserves niet tussen schip en kade vallen.

Een zelfde oplossing staat de Stichting voor bij vererving van een boerenbedrijf ter voorkoming van desastreuze heffing van inkomstenbelasting over de sterfwinst. Voorwaarde voor deze tegemoetkoming zou dan echter moeten zijn, dat de erfgenamen zich verplichten het bedrijf tegen de boekwaarde van de erflater voort te zetten.

Het laatste desideratum, dat de Stichting in haar nota naar voren brengt, heeft betrekking op de omzetbelasting. De landbouw, zo schrijft zij, is het een doorn in het oog, dat de margarine vrijgesteld is van omzetbelasting, doch de boter niet. De positie van de boter ten opzichte van de margarine is — ondanks dus de „Hij verdient het”-campagne — toch al ongunstig, zodat iedere kunstmatige vergroting van het natuurlijke prijsverschil door de Regering moet worden voorkomen.

De melodie van het koor van stemmen, die ik in dit artikel voor de lezer tracht te reproduceren, is gebaseerd op het „Leitmotiv” dat het landbouwbedrijf economisch een uitzonderingspositie inneemt en door zijn aard ook moet innemen.

Van de twee belangrijke verdedigingsmiddelen van deze bedrijfstak tegen de wangunst der tijden is het eerste: de rationalisatie; een taak, die de landbouw geheel zelf zal moeten vervullen, o.a. door mechanisatie, ruilverkaveling, herontginning enz. Het tweede middel, de kostprijsverlaging, houdt enerzijds verband met de rationalisatie, doch eist anderzijds dat de boer meer kosten-minded wordt, hetgeen belemmerd wordt door het systeem der garantieprijzen. Dit laatste is nu eenmaal inhaerent geworden aan het landbouwbedrijf wegens de fluctuerende winsten. Wij zien dit verschijnsel dan ook niet alleen hier te lande, doch ook buiten onze landsgrenzen. Ten slotte speelt in de kostenverlaging een factor een rol, die de boer niet in de hand heeft, namelijk de belasting. Het is dus te begrijpen dat dit facet van het probleem vooral wordt belicht door de hierboven geciteerden.

Ik vrees echter dat deze desiderata gemakkelijker geformuleerd dan verwezenlijkt kunnen worden.

Ten eerste het „middelen”. Dit is mijns inziens fiscaal-

technisch niet gemakkelijk uit te voeren, gelijk ook de Stichting in haar nota, getuige het subsidiaire voorstel van ruime onbelaste reservering, tot uitdrukking brengt. Er zullen dan onmiddellijk o.a. deze twee vragen rijzen: wie geniet winsten uit landbouwbedrijf en hoe moet het inkomen gesplitst worden, indien ook uit andere bronnen inkomsten worden genoten?

Hoe aantrekkelijk deze oplossing uit een oogpunt van billijkheid prima vista moge lijken, ik meen dat zij zal leiden tot het nog ingewikkelder maken van onze toch al zo gecompliceerde inkomstenbelasting. Mij lijkt dan ook het subsidiaire voorstel van de Stichting in fiscaal-technisch opzicht veel aantrekkelijker. De figuur van de onbelaste reserve is geen onbekende in onze belastingwereld, zodat een oplossing van het probleem langs deze weg veel minder vraagpunten zal opwerpen.

Het tweede en het derde desideratum, namelijk voorkoming van belastingheffing van overdrachts- en sterfwinst, bieden mijns inziens veel minder fiscale moeilijkheden. Het voorstel om deze kwestie per Ministeriële Resolutie te regelen waarborgt weliswaar een geruisloze oplossing, maar daaraan kleefst het bezwaar, dat het geen rechtszekerheid biedt aan de contribuabelen. Immers, een Resolutie heeft geen wetskracht, zodat men zich ter zake van het niet toepassen daarvan niet op de fiscale rechter kan beroepen.

Wat hier echter gevraagd wordt is het scheppen van een zekere uitzonderingspositie voor de landbouw. Dit is op zichzelf niets bijzonders, doch vereist is dan, dat de noodzaak van deze uitzonderingspositie overtuigend aangetoond wordt, hetgeen mijns inziens in de nota niet is geschied. Ik wijs hierop, niet omdat ik niet in gemoede overtuigd ben van deze noodzaak, maar omdat ik vrees, dat bepaalde groepen belastingplichtigen hier tegen in het geweer kunnen komen en er zich op zouden kunnen beroepen, dat ook zij zwaar te lijden hebben van de belastingheffing van overdrachts- en sterfwinsten. Ik denk hier aan de middenstanders, uit welke groep ook al stemmen opgegaan zijn, die bepleitten, dat ook zij een soortgelijke vrijstelling zouden moeten genieten als de landbouwers ten aanzien van de waardeveranderingen van agrarische onroerende goederen.

Al met al ben ik van mening dat de fiscale verlangens van de landbouw alleszins gerechtvaardigd zijn, omdat niet de bijzondere structuur en aard van een bedrijfstak de oorzaak mag zijn, dat deze bedrijfstak naar evenredigheid zwaarder wordt belast dan andere bedrijfstakken. Waar het hier een bedrijfstak betreft, welke een grote rol speelt in onze exportpositie, is het dringend gewenst, dat de door de landbouw naar voren gebrachte wensen nauwgezet worden bestudeerd en liefst zo spoedig mogelijk worden verwezenlijkt, opdat men niet later zal kunnen zeggen: *Deliberante Senatu Saguntum Perit.*

Arnhem.

Mr L. J. SCHIETHART.

Aluminium

Hoewel aluminium eigenschappen heeft welke het metaal uitermate geschikt maken voor vele toepassingen op allerlei gebieden is de productie er van eerst laat van enige betekenis geworden.

Door het lage soortelijk gewicht (2,7) is aluminium geschikt voor de vervaardiging van metalen voorwerpen, welke licht van gewicht moeten zijn, zoals bijv. militaire uitrustingsstukken, onderdelen van vliegtuigen, auto's

en fototoestellen enz. Deze eigenschap, gepaard aan het weerstandsvermogen tegen zuren, maakt het geschikt voor velerlei huishoudelijke artikelen. Door het grote geleidend vermogen (de stroomweerstand is per gewichtseenheid geringer dan van koper) kan het voor electriciteitsgeleidingen gebruikt worden. Voorts wordt het aangewend als constructiemateriaal in de vorm van platen, buizen, balken en gietstukken. Een aardig voorbeeld van

de aanwending in de scheepsbouw zijn de aluminium dekhuisen en bruggen aan boord van trawlers. Aan het grote lijnschip „United States” is niet minder dan 2.000 ton aluminium verwerkt. Pas echter in 1854 gelukte het Henri Saint-Clair Deville enige stukjes aluminium te vervaardigen. In 1827 had Wöhler in Duitsland ook reeds aluminium vervaardigd, doch slechts in de vorm van een grijs poeder. De grote ontwikkeling van de industriële productie werd eerst mogelijk na de vinding van het electrolitisch voortbrengingsprocédé door Paul Heroult in 1886. Op dit principe is nog steeds de moderne aluminiumproductie gebaseerd.

Op het terrein van de aluminiumlegeringen is de internationale normalisatie nog weinig ver gevorderd, hetgeen waarschijnlijk het gevolg is van het feit, dat de formidabele ontwikkeling van de aluminiumindustrie van recente datum is.

Grondstof.

Veruit de belangrijkste grondstof voor de aluminiumproductie is bauxiet. De Franse chemicus Paul Berthier ontdekte het omstreeks 1820 in de omgeving van Les Baux, bij Arles in de Provence. De waarde van de bauxiet wordt bepaald door het gehalte Al_2O_3 en SiO_2 ; hoe hoger het Al_2O_3 gehalte en hoe lager het SiO_2 gehalte, des te beter is de kwaliteit. Uit 4 à 5 ton bauxiet kan 1 ton aluminium worden gewonnen. Men behoeft voorlopig geen angst te hebben voor een tekort aan deze grondstof voor de aluminiumproductie, aangezien aangenomen wordt, dat 8 à 12 pCt van de aardkorst uit aluminium bestaat, hetgeen betekent, dat er ongeveer drie maal zoveel aluminium als ijzer beschikbaar is.

Oud aluminium is evenwel veel moeilijker tot nieuw metaal te verwerken dan andere oude metalen. Door de aanwezigheid van vele bijmengsels is het tegenwoordig nog niet wel mogelijk uit de legeringen weer aluminium van behoorlijke kwaliteit terug te winnen. Het eenvoudigste is de verwerking van dit „secundaire aluminium” tot gietaluminium, doch hiervan dreigt overproductie.

Suriname is tegenwoordig de grootste bauxietproducent. Voorts zijn Jamaica, Frans en Brits Guyana en de Goudkust belangrijke leveranciers van deze grondstof. In Europa wordt het vooral in Frankrijk, Joegoslavië, Hongarije, Italië en Griekenland voortgebracht. Ook in Indonesië, Malakka, India en Australië wordt bauxiet gewonnen. De rijke ertsvelten in de Verenigde Staten zijn reeds voor een deel ontgonnen en de aluminiumindustrie is in belangrijke mate aangewezen op de verwerking van ingevoerde bauxiet.

Productie.

Het procédé waarbij aluminium uit bauxiet wordt gewonnen bestaat uit 2 fasen, namelijk een chemisch gedeelte, waarbij aluminiumoxyde uit bauxiet wordt vrijgemaakt en een gedeelte, waarbij het oxyde in een bad van gesmolten kryoliet door middel van een zeer sterke elektrische stroom wordt gereduceerd. Hiermede is dan het zuivere aluminium verkregen. Dit productieproces vereist een zeer grote hoeveelheid elektrische energie. Ongeveer 20 kwh is nodig voor de voortbrenging van 1 kg aluminium. De kosten voor electriciteit vormen een groot deel van de kostprijs. In een Duits vakblad werden — uiteraard geldend voor de daar heersende omstandigheden — deze energiekosten op 35 pCt van de kostprijs gesteld. In Europa ontwikkelde de aluminiumproductie zich dan ook voornamelijk in landen als Frankrijk, Zwitserland en Noorwegen, waar men over relatief goed-

kope hydro-electrische energie beschikte. De voorziening van goedkope elektrische energie is de belangrijkste factor voor de bepaling van de vestigingsplaats van de industrie.

Vóór de tweede wereldoorlog was West-Europa met Duitsland aan de top het grootste aluminiumproductiecentrum. In 1935 bedroeg de productie van het toen bestaande gebied Duitsland 28 pCt van het wereldtotaal en dit land was daarmee de grootste aluminiumproducent van de wereld. Voor 1938 was dit zelfs 30 pCt. In Duitsland werd behalve van hydro-electrische energie ook gebruik gemaakt van de duurdere energie, welke met behulp van bruinkool werd opgewekt. De sterke Duitse protectie maakte dit mogelijk. Tegenwoordig nemen de Verenigde Staten en Canada een dominerende positie in de wereldproductie in. In tabel 1 geven wij een overzicht van de veranderingen, welke zich in de geografische spreiding van de productie hebben voorgedaan.

TABEL I.

Geografische spreiding van de wereldproductie van primaire aluminium in procenten van het totaal (exclusief de U.S.S.R. en China)

	1938	1953
Verenigde Staten	24	52
Canada	12	23
Duitsland a)	15	5
Frankrijk	8,5	5
Italië	5	2,5
Noorwegen	5,5	2,5
Zwitserland	5	1,5
Oostenrijk	bijna	1
Groot-Brittannië	4	1,5
Japan	2,5	2
Andere landen	17,5	3
Totaal	100	100

a) Sedert 1945 is het geografisch gebied „Duitsland” sterk ingekrompen. Hier is voor beide jaren het gebied West-Duitsland genomen.

In de hieronder volgende grafische voorstelling is een beeld gegeven van de uitzonderlijke ontwikkeling van de wereldproductie van aluminium:

De grootste ontwikkeling van de aluminiumproductie is feitelijk eerst na 1935 begonnen. Duidelijk komt de invloed van de tweede wereldoorlog tot uitdrukking. De grote daling in 1945 wijst er op, dat het vooral de strategische toepassing van het metaal is geweest, die de productie heeft bevorderd. Naast de aanwending van aluminium op breder terrein, welke mede in de hand werd gewerkt door de schaarste aan andere constructiematerialen, is de grote stijging na 1949 voor een groot deel aan de herbewapening toe te schrijven.

Verbruik.

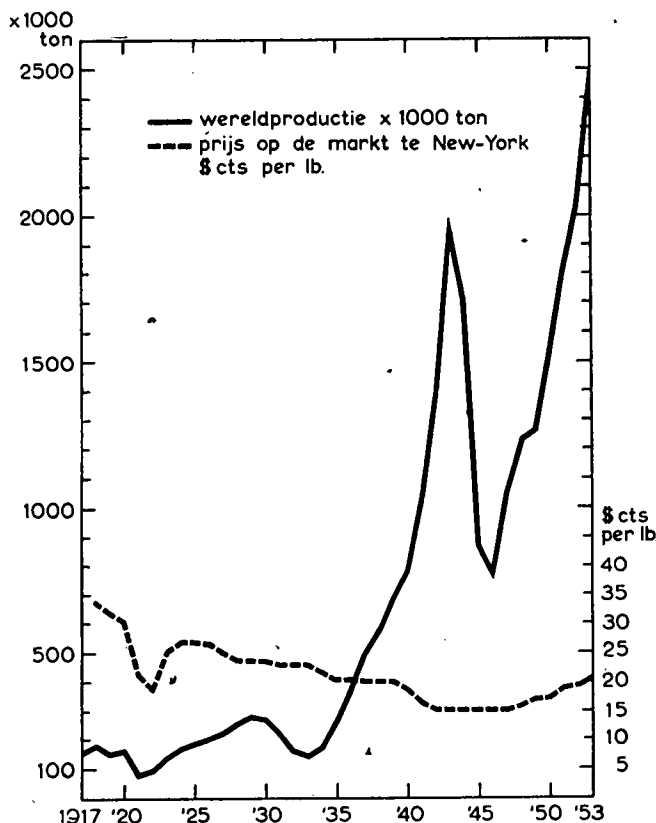
Teneinde een idee te geven van de aanwendingen van aluminium wordt in tabel 2 een verdeling van het aluminiumverbruik in de Verenigde Staten over de verschillende toepassingsgebieden gegeven.

TABEL 2.

Verdeling van het verbruik van aluminium in de Verenigde Staten over de toepassingsgebieden
(× 1.000 ton)

	1940	1946	1950	
			absoluut	in pCt
Verkeersmiddelen	82	47	138	17
Bouwnijverheid	11	151	172	21
Machines en elektrische uitrustingen	19	52	130	16
Electrische geleidingen	10	42	48	6
Huishoudelijke artikelen	12	68	196	24
Verpakkingsmateriaal			49	6
Diversen	72	162	82	10
Totaal	206	522	815	100

Wereldproductie van aluminium en prijsbeloop van aluminium op de markt van New-York

Hieruit blijkt duidelijk, dat de grote ontwikkeling van het aluminiumverbruik sedert 1940 vooral het gevolg is geweest van de toepassing van dit materiaal in de bouwnijverheid, de machinebouw en productie van elektrische apparaten en voor de vervaardiging van huishoudelijke artikelen. Onder de laatstgenoemde groep vallen behalve keukengerei een steeds groter aantal apparaten, zoals bijv. wasmachines, stofzuigers en koelkasten. Ook in de verpakkingindustrie wordt steeds meer aluminium gebruikt.

Voor 1950 is een kolom toegevoegd, waarin het verbruik in procenten van het totale jaarverbruik is uitgedrukt. Hieruit is te zien, dat in 1950 ongeveer 60 pCt van het aluminium gebruikt werd in kapitaalgoederen vervaardigende bedrijfstakken. Dit zou er op wijzen, dat de aluminiumindustrie een vrij grote mate van conjunctuurgevoeligheid heeft, wat, gezien de sterk kapitaalintensieve structuur van het productie-apparaat, in minder gunstige perioden tot moeilijkheden kan leiden. Tot nog toe zijn deze moeilijkheden nog niet voorgekomen, wat toe te schrijven is aan het ontbreken van een conjunctuurpatroon van enige betekenis bij de sterk stijgende trend.

Prijspeil.

In de grafiek van het beloop van de wereldproductie van aluminium is ook een curve getekend, welke het merkwaardige prijsbeloop op de markt te New York weergeeft. In tegenstelling tot de prijzen van de andere metalen was de aluminiumprijs in de oorlog en in de jaren daarna zelfs lager dan die van voor de oorlog. Aluminium is goedkoper dan in de jaren dertig. Ook na de vrijlating van de prijs in de Verenigde Staten handhaafde deze situatie zich. Begin 1953 deelde een woordvoerder van de Aluminium Company of America o.a. mede, dat de maatschappij sterk geporteerd was voor een zo stabiel

mogelijk prijspeil van aluminium¹⁾. Wel zijn enige prijzen herzien van producten van de aluminiumverwerkende industrie, waarin de aluminiumproducenten grote belangen hebben.

Bij de beschouwing van de prijzen van primaire aluminium moet men bedenken, dat er slechts weinig, doch zeer grote producenten zijn. In hoeverre in deze uitgesproken oligopolistische markt sprake is van een prijsleiderschap, is niet goed te bepalen. Voorts zij er hier op gewezen, dat de prijzen van aluminium in de verschillende landen uiteenlopen; de verschillen kunnen zelfs vrij groot zijn.

Er zijn grote verschillen met de markten voor andere metalen, zoals koper, zink, tin enz. In de eerste plaats kan niet gesproken worden van een wereldmarkt voor aluminium, zoals dat bij vele andere metalen het geval is. In de tweede plaats zijn op deze laatstgenoemde wereldmarkten grote prijschommelingen in de loop van de tijd te zien, welke het gevolg zijn van de krachten werkende uit de vraag-aanbodssituatie. Vervolgens kan worden vastgesteld, dat aluminium een metaal in opkomst is, waarvoor nog zeer vele toepassingsmogelijkheden aanwezig zijn; het metaal bevindt zich dus in een expansionistische periode. Voorts is van belang, dat bauxiet, zoals al eerder is gezegd, over de gehele wereld is verspreid en dat de kwaliteiten er van niet zo sterk uiteenlopen. Voor het speculatieve element, dat bij de prijsvorming van andere metalen zo'n grote rol speelt, is hier dus niet zo veel plaats. En ten slotte valt op te merken, dat aluminium wel een verder te verwerken grondstof is, doch dat het toch min of meer het karakter van een fabrikaat heeft. Het voortbrengingsprocédé van aluminium is nl. zeer kapitaalintensief en de kosten van de grondstof bauxiet vormen slechts een klein deel van de kostprijs. Het gelijkmatige beloop van de aluminiumprijs is dus te verklaren uit het geheel der volgende factoren: het oligopolistische karakter van de markt en de belangen welke de producenten bij de verder verwerkende industrie hebben; het feit, dat aluminium in zekere zin het karakter heeft van een fabrikaat; het vrijwel ontbreken van het speculatieve element; de expansionistische periode welke het metaal doormaakt en de invloed van de nationale overheden op de verschillende markten.

Prognose.

Het is bijzonder moeilijk een prognose op te stellen van het verbruik van aluminium over bijvoorbeeld 10 of 25 jaar. In hoeverre het toekomstig verbruik bepaald zal zijn door de ontwikkeling van de behoefte in de bestaande toepassingsgebieden, dan wel in hoeverre dit verbruik zal worden beïnvloed door geheel nieuwe toepassingen van aluminium, is een probleem, dat het opstellen van een prognose uiterst lastig maakt. Voorts is hier de vraag van belang, of het omvangrijk verbruik van aluminium in bepaalde sectoren het gevolg is van een tijdelijke dan wel van een structurele verandering. Als voorbeeld noemen wij de vervanging van staal door aluminium voor diverse constructies sedert de tweede wereldoorlog, welke vervanging in de hand werd gewerkt door het tekort aan staal en de hoge staalprijzen. De toekomst zal moeten leren of hier sprake is van een tijdelijke vervanging dan wel of deze vervanging een blijvend karakter heeft op grond van technische en economische voordelen.

Het rapport, uitgegeven door de „Economic and Social

¹⁾ Begin Augustus jl. is de prijs van primair aluminium verhoogd met 0,5 tot 7,10 dollarcent per lb.

Council" van de Verenigde Naties, getiteld „Competition between steel and aluminium" behandelt ook het vraagstuk van de toekomstige aluminiumproductiecapaciteit. Hieruit zijn de volgende cijfers overgenomen. De totale wereldcapaciteit voor de productie van primaire aluminium begin 1953 is gesteld op ruim 2,5 mln ton. Deze grootte is voor de jaren 1955 en 1960 geschat op ruim 3,5 mln ton respectievelijk ruim 4,5 mln ton. Een andere raming van het toekomstig wereldverbruik van aluminium is te vinden in deel II „The Outlook for Key Commodities" van het rapport „Resources for Freedom", samengesteld door „The President's Materials Policy

Commission". Hierin schat men het verbruik van primaire aluminium in 1975 op:

Verenigde Staten	3,6 mln ton
Rest van de wereld (excl. Rusland)	2,1 mln ton
	5,7 mln ton

Hierbij is evenwel geen rekening gehouden met de eveneens niet te voorspellen invloed, welke het aluminiumverbruik zou kunnen ondergaan van de ontwikkeling van andere materialen, zoals magnesium en de plastics, welke eigenschappen hebben, die hen voor verschillende toepassingsgebieden van aluminium zeer geschikt doen zijn.

Utrecht.

O. BEAUJON.

België en de Westeuropese handel met de Chinese Volksrepubliek

In Juli jl. arriveerde te Brussel, op uitnodiging van het Verbond van de Belgische Nijverheid, een handelsmissie van de Chinese Volksrepubliek, geleid door de heer Shih Chih Ang, Vice-President van de „China National Import and Export Corporation" (C.N.I.E.C.). Het doel was: direct contact tot stand te brengen tussen de officiële organisatie van de Belgische nijverheid en de C.N.I.E.C. Dit gebeurde met de officieuze instemming van de Belgische Regering. België was aldus, naast Engeland, één van de Westeuropese landen die op deze wijze zijn belangstelling tot uiting bracht voor een heropleven van de handel met China. Het verblijf tijdens de vredesconferentie te Genève van de Chinezen, waaronder de heer Lei Jen Min, Vice-Minister van Buitenlandse Handel, gaf aanleiding tot talrijke bezoeken door Westeuropese zakenlieden. Genève werd gedurende een maand een pelgrimsoord voor de Westeuropese industriëlen.

België was in het verleden een belangrijke handelspartner van China en het heeft een groot aandeel gehad in de modernisering van dit land. Menige nieuwe industrie was te danken aan een Belgisch initiatief. Vooral de bouw van spoorwegen was grotendeels voorbehouden aan Belgische maatschappijen. De Belgische export naar China ontwikkelde zich in de eerste jaren van deze eeuw en bereikte een hoogtepunt na 1928 tot onmiddellijk vóór de jongste wereldoorlog. Het is dan ook begrijpelijk, dat de Belgische industrie met een zekere melancholie terugdenkt aan het verleden. In het bijzonder omdat kan worden waargenomen, dat zij in de betrekkelijke heropleving van de Westeuropese handel met dit land, in het eerste halfjaar 1953, slechts een gering deel heeft gehad.

TABEL 1.

	Invoer uit China		Uitvoer naar China	
	1952	1953	1952	1953
	(in duizenden dollars)			
België-Luxemburg	4.700	7.250	605	1.400
Duitsland	1.891	33.217	935	25.025
Frankrijk	5.600	11.000	3.200	12.400
Groot-Brittannië	8.433	28.829	12.615	17.250
Italië	2.200	7.400	3.700	4.700
Japan	3.400	11.200	600	3.100
Hongkong	143.000	148.000	89.000	93.000
	169.224	246.896	110.655	156.875

Uit de handelsstatistieken blijkt, dat de handel met China, die na de toepassing van het embargo sterk terugliep, in 1953 de tendentie vertoonde om weer toe te nemen. Twee Westeuropese landen — Duitsland en

Frankrijk — hebben door aanzienlijke leveringen van ijzer- en staalproducten, het grootste aandeel gehad in deze opbloei. Dit is alleen verklaarbaar door een slechte coördinatie van de restrictielijsten van de verschillende Westeuropese landen. Duitsland en Frankrijk hebben, in tegenstelling tot België, uitvoervergunningen verleend voor diverse staalproducten, speciaal voor plaat- en staafijzer. Zo wordt de totale uitvoer van deze producten door Duitsland en Frankrijk tijdens het eerste halfjaar 1953 op 80.000 ton geraamd. Achteraf werd, medio 1953, na enkele woelige vergaderingen van het Westeuropese Coördinatie-Comité (C.O.C.O.M.) te Parijs de interpretatie gelijk geschakeld. Sindsdien is de export naar China dan ook weer afgenomen. De Westeuropese handel met China heeft nu een niveau bereikt, dat toch nog aanzienlijk hoger ligt dan dat van 1952. Ziehier voor enkele landen de cijfers voor het eerste semester 1954:

TABEL 2.

	Invoer uit China	Uitv. naar China
	(in duizenden dollars)	
België-Luxemburg	1.360	220
Duitsland	15.788	7.960
Groot-Brittannië	10.821	8.083
Italië	823	3.710
Japan	8.177	8.024
Nederland	3.900	487

Het voornaamste struikelblok, dat de ontwikkeling van deze handel in de weg staat, is het bestaan van restrictielijsten. Met betrekking tot China werd een restrictiesysteem op touw gezet dat grotendeels afwijkt van het systeem geldend t.o.v. andere landen van het Oostelijk blok. De producten van de lijst B, waarvan de uitvoer naar het Oosten alleen kwantitatief wordt beperkt, mogen helemaal niet worden uitgevoerd naar China en de producten C, die vrij mogen worden geleverd, zijn kwantitatief beperkt wat China betreft. Medio Augustus jl. werden de restrictielijsten t.o.v. de landen van het Oostelijk blok, maar met uitzondering van China, aanzienlijk gematigd zodat de twee systemen nog sterker uiteenlopen. Hieromtrent ligt geen wijziging in het verschiep tenzij de politieke atmosfeer plotseling gunstiger mocht worden. Dit is m.i. de eerste hinderpaal voor een verruiming van de handel met China; de handelsbesprekingen van deze zomer, die leidden tot een direct contact, zullen zonder aanpassing van de restrictie maatregelen slechts weinig resultaten opleveren.

Ofschoon de directe handel van België met China onbeduidend is, mag niet uit het oog worden verloren dat toch een belangrijke hoeveelheid Belgische goederen via

derden aan China wordt geleverd. Over Hongkong levert België grote hoeveelheden meststoffen en pharmaceutische producten. De statistieken van de Suez-maatschappij wijzen er op, dat Polen in 1953, 325.000 ton ijzer- en staalproducten (tegen 76.000 ton in 1952) leverde aan China. Een groot deel hiervan is klaarblijkelijk van Belgische oorsprong vermits Polen in dat jaar 67.000 ton gelijkaardige producten van België kocht. Mocht de rechtstreekse handel met China opleven, dan zou een deel van de nu indirecte handel dus wegvallen, zodat de toeneming toch niet zo groot zou zijn.

Een tweede hinderpaal voor de verbetering van de Westeuropese handel met de Chinese Volksrepubliek ligt in de uitbreiding van de Chinese handel met de partners uit het Oostelijk blok. Niet het minst onder de invloed van het embargo verviervoudigde deze handel in de periode 1950-1953¹⁾.

China is nagenoeg geheel aangewezen op de industriële landen van het Oostelijk blok. Zij alleen leveren zware outillering met betalingsfaciliteiten. Aldus kan worden verklaard hoe uit alle gewesten van China belangrijke investeringsprojecten worden gemeld en hoe de Volksrepubliek in staat was grote spoorweglijnen te bouwen²⁾.

Om de levering van industriële outillering uit het Oostelijk blok te financieren moet China zijn traditionele uitvoerproducten leveren aan dit blok. Zo is het dat deze landen op de Westelijke markt Chinese goederen aanbieden, soms tegen lagere prijzen dan die in de Chinese offertes te Hongkong, Tung-oil en groene thee, sojabonen en bristles worden door Hongarije, Oost-Duitsland en Tsjecho-Slowakije op de Westeuropese markt gebracht. De onregelmatige toevoer van deze Chinese specialiteiten heeft er ook toe geleid dat naar gelijkaardige producten werd gezocht buiten China en dat uitgezien werd naar vervangingsproducten.

Gezien het behoud van de restrictielijsten en de vaste wil van China om voornamelijk zijn zware industrie uit te breiden blijven de Westeuropese mogelijkheden beperkt. Toch kan niet worden betwijfeld dat Peking niet aarzelen zou zijn handel met Europa uit te breiden en industriële producten te kopen in de kapitalistische landen, mochten de restrictielijsten worden verminderd.

Dit is duidelijk gebleken in Juli vorig jaar ter gelegenheid van het verblijf in Peking van een Engelse en een Franse private handelsmissie, en tijdens de zomer van 1954 uit de contacten die plaats hadden te Genève. Vele orders, tijdens de jongste achttien maanden door de C.N.I.E.C. gedaan, konden niet worden uitgevoerd, alleen wegens niet-toekenning van uitvoervergunningen.

Een derde moeilijkheid schuilt in de schaarse betalingsmogelijkheden van China. Dit is tot nog toe niet gebleken omdat de Westeuropese handel door de hiervoor genoemde factoren werd beperkt, maar deze derde factor zal zeker invloed hebben mocht er een heropleving komen.

De traditionele landbouwproducten zullen steeds een essentiële rol spelen. In de eerste plaats de sojabonen.

¹⁾ N.C.N.A. (New China News Agency) van 27 April 1954 meldde, dat deze handel, t.o.v. het coëfficiënt 100 voor 1950, in 1951 245 bereikte, in 1952 312 en in 1953 409.

²⁾ Volgens een verklaring van Teng Hsiao Ping, Minister van Financiën, legde China in 1953, 589 km spoorweglijnen en wordt 603 km gepland voor 1954. Van diverse zijden verneemt men ook dat de Metaalwerken van Anshan in Mandsjoerije nu een productie van 1,5 mln ton per jaar hebben tegen een maximum-productie van 1,3 mln ton tijdens de Japanse bezetting.

De productie hiervan stijgt. In 1953 werden 332 mln bushels geproduceerd, waarvan 134 mln in Mandsjoerije; volgens een deskundige raming bereikte de export 23,4 mln bushels, waarvan 19,5 mln naar West-Europa³⁾.

Dit jaar is de agrarische productie ten gevolge van de overstromingen in de Yangtse-vallei misschien lager, maar daar de sojabonen voornamelijk in het Noorden worden geproduceerd zal de vermindering in de uitvoer vooral te wijten zijn aan hogere consumptie. Rijstuitvoer daarentegen zal onmogelijk zijn. Daarom is het interessant te noteren dat Peking anders dan de traditionele producten tracht uit te voeren. Zo is de export van ijzererts naar Oost-Europa aanzienlijk gestegen. In 1953 leverde China volgens de Suez-statistieken 349.000 ton, of tweemaal zoveel als in 1952 aan Polen, en dit jaar neemt deze import nog verder toe. China tracht ook producten van zijn lichte industrie op de markt te brengen, nl. katoengoederen, spijkers, geëmailleerde goederen, enkele chemische producten enz. Deze verruiming van het Chinese exportpakket dient als noodzakelijk te worden beschouwd, mocht in de toekomst China meer handel voeren met de buitenwereld.

Wat de betalingsvoorwaarden betreft: hier geldt een beginsel eigen aan een volledige staatshandel. De prijzen, zowel bij in- als uitvoer, worden slechts in bijkomende orde beïnvloed door de wereldhandelsprijzen. Andere factoren spelen een voorname rol. T.o.v. de kapitalistische landen wil China het risico van het terugtrekken van uitvoervergunningen en van bevrozing van betalingsmiddelen zoveel mogelijk beperken. Zo wordt bij de prijsvaststelling rekening gehouden met het vertrouwen dat de C.N.I.E.C. stelt in zijn cliënten of leveranciers. Onmiddellijk na de machtsovername had China vaak af te rekenen met „suckers” die als tussenpersonen hoge winsten hebben gemaakt ten nadele van China. Daarom is de C.N.I.E.C. bereid hoge prijzen te betalen bij het kopen van essentiële producten in West-Europa wanneer voldoende waarborgen kunnen worden gegeven. Zo biedt China ook zijn traditionele producten tegen lagere prijzen aan zijn partners uit het Oostelijk blok aan. Vaak worden onaannemelijke betalingsvoorwaarden gesteld om de vele Westerse handelaars zonder standing af te schrikken.

De conclusie moet luiden dat er weinig kans bestaat op een onmiddellijke opbloei van de Westeuropese handel met China. Een beter resultaat zou in de eerste plaats kunnen worden bereikt door de restrictielijsten te herzien. Zoals reeds opgemerkt werden onlangs deze lijsten t.o.v. het Oostelijk blok gereduceerd. Het gevolg hiervan is dat China voor zijn aankopen in het Westen nog meer is aangewezen op de tussenschakeling van een Oostelijke partner. Een dergelijke politiek lijkt onlogisch, daar de betrokken producten via Gdynia toch Takoe Bar bereiken. Aangezien slechts enkele Westeuropese landen, plus Japan, belangstelling voelen voor de handel met Peking, is het niet waarschijnlijk dat onder de 22 staten die behoren tot het Parijse „Coordination Committee” een voldoende meerderheid zal worden gevonden om, tegen het veto in van de Verenigde Staten, een minder strenge houding t.o.v. China te bewerken.

Vorst (Brussel).

H. M. NOPPEN.

³⁾ F.E.E.R. van 19 Augustus 1954.

LONDON LETTER

To judge from the number of cuttings which have gone into our file headed „Labour Disputes” since the beginning of the year, anyone would think that the nation had been through the General Strike all over again. In fact, the number of days lost by disputes between January and September was 973,000 against 840,000 in the same period of last year. Admittedly the number is up, but it is not all that much greater, and it is also true that the period mentioned was before the dock strike — a good headline for the dailies — became as serious as it did during October.

This country just simply is not dancing the tune of the Communists and other agitators. Let us look at those figures a little more closely — just over 100,000 days lost per month. That is about the size of the crowd that watches Arsenal play football at home.

Of much more significance is the question who have been striking and why. Well, it was not the railwaymen, they threatened to strike but have not done so yet so that does not count. Nor can the palm for striking be given to the bus-drivers of London and other cities who made multitudes find other means of transport, including walking, cycling and — memories of traffic jam — by private cars. The two leaders in this league were the coal miners, not for the first time, and the building operatives. And their disputes seem to have been forced on public attention less than the others.

Some of the strikes have been for more pay. It would be surprising if that were not so, for wage rates have been climbing. Taking June 1947 as 100, wage rates as calculated by the Ministry of Labour for the month of September, 1954, were 143. An increase of 43 per cent in just over seven years, and it is doubtful whether this increase has been granted without a good deal of prodding of employers. But in most cases the prodding has stopped short of the strike. It can be argued with justification that the increase in wages rates has only kept up with the higher cost of living, the index of retail prices having climbed from 100 in June 1947 to 143 in September this year. I am not arguing here whether the improvement in wage rates is an improvement or not, I just feel that many workers have gotten into the frame of mind of asking for more wages, just because increases have become a pattern of life.

The other main cause of dispute — putting quarrels over wage differentials into the category mentioned above — was over the principle whether overtime should be voluntary or compulsory. Looking back over the last few years, consideration of overtime has undergone some drastic changes. There was the period in which hours were long and overtime payments not all that common. Then came the period when overtime rates were imposed on the employer in order to make him employ resources, human and material. This was the period of unemployment — overtime was not refused, but the unions wanted to reduce the lists of unemployed — at least in theory though the difficulty of getting a union ticket marred the principle in practice. Now, in a period of full employment — the number of unemployed in September was 236,000 out of a total working population of 23¾ millions — the opposition to overtime becomes stronger. Presumably this is the first move towards asking for a bigger basic wage to make up for the loss of overtime earnings! It might also have its roots in social changes

which are taking place, not least of which is the growth of television licences and „looking in”.

There is another significant trend. In earlier wage disputes there had been a certain solidarity. After all, if Joe could get another 2d. an hour, Jimmy's task of getting something extra was made easier. And if in the bargaining Joe claimed to be the most important worker, well, Jimmy, laughed up his sleeve but did not contradict. This sense of solidarity is less strong than it was.

The howl of protest that went up when the railwaymen threatened to strike last Christmas, thereby almost depriving many a working man of his family reunion, his football match or whatever, has since been repeated. The bus-drivers for instance were on strike when the dockers wanted to go to a strike meeting. Once we have got over this nonsense of the most important workers, we shall be arriving at a greater national unity. It was not, I think, wholly a coincidence that in Lift Up Your Heart — a five-minute religious broadcast — one speaker during the dock strike read the parable of the head, arms and legs.

The first statistical fruits of the dock strike have been seen; imports in October were £ 228.2 million against £ 285.8 million in September. Exports on the other hand were higher — £ 223.9 million against £ 216.6 million. Much of this result was due to the statistical method of collecting the data. Importers are allowed 14 working days after the arrival of a ship to report particulars and exporters have 6 days after the clearance of a ship to declare details. The monthly figures are not so much an indication of exports and imports as a reflection of the dilatoriness or promptitude of clerical staffs reporting to the statistical office.

A publication issued by the Treasury a few days ago said, quite rightly, that the gold and dollar reserve figures — our assets — were not sufficient. Recognition had to be given to the liabilities of the sterling bloc — that is to say, the sterling balances. For a long time the public was jollied along with the reserve figures and little was said concerning the liabilities accruing for EPU. Whether the sterling balances will be struck and the answer published each month is not clear. But the re-education of the British public goes on, presumably in anticipation of a return to convertibility.

The London stock market has had its up and downs in recent weeks, but in the main there have been more ups than downs. The results are a little surprising. The Actuaries calculate that industrial debentures are yielding 4.50 per cent and industrial preferences 4.74 per cent. So fast has been the rise in equities that no less than nine classes of Ordinary shares out of the 27 listed give a yield lower than the debenture yield and twelve classes a yield under that of the preference shares. Obviously, it is possible to have bigger yields and larger cover at one and the same time, though fixed interest seekers must remember the capital element and inflation.

Well, what about the result of the by-election at West Derby? The Tories claim it as proof that the country wants them more than ever. I, for one, doubt whether the Tory chiefs would like to put that to the test in the immediate future. More work has yet to be done before, as one writer put it, the „noisy nonsense” of the hustings. The Labour people claim that the result is the result of fog, actual and metaphorical. To blame the weather for a set-back is not very brilliant, to admit that FIDO is not working efficiently is an abject confession.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Voorzichtigheid blijft het parool bij de geldgevers ter geldmarkt. Zo bleek uit de weekstaat van 22 November, dat de saldi der banken bij De Nederlandsche Bank waren opgelopen tot ruim f 600 mln — grotendeels ten gevolge van het feit, dat voor het eerst sinds vele weken de deviezenvoorraad een flinke stijging onderging — en dat nochtans weer geen schatkistpapier bij genoemde instelling was gekocht.

Deze voorzichtigheid hangt uiteraard samen met de verwachting, dat er op de liquide middelen der banken de komende tijd wel eens een aanmerkelijk beroep zou kunnen worden gedaan. De feestdagen van begin en einde December worden door instellingen, die voor de viering daarvan chartaal geld moeten verschaffen, nu eenmaal op andere wijze met kloppend hart tegemoet gezien dan door de jeugd.

Van belang is voorts de regeling der kasreserves, waarvoor de 22e van elke maand de fatale datum is. Voorzichtigheid geeft de banken in dit verband aanleiding, aan het begin van zo'n periode zo mogelijk een ruime hoeveelheid liquide middelen te vergaren, teneinde zich tegen het einde van de periode eventuele moeilijkheden te besparen; de mogelijkheid daartoe was thans inderdaad aanwezig.

De verplichte kaspercentages, die oorzaak zijn dat de geldmarkt vrij krap is, ondanks bovengenoemd liquide tegoed der banken van meer dan $\frac{1}{2}$ miljard gulden, berusten op het bekende Gentlemen's Agreement tussen banken en Centrale Bank, gesloten onder de schaduw van de Wet Toezicht Credietwezen. Aan deze wet was inder tijd op grond van een compromis tussen de leidende politieke partijen een tijdelijk karakter gegeven; zij expireert per 1 Januari 1955. Er schijnt alle kans te zijn, dat een thans ingediend wetsontwerp tot verlenging van de geldigheidsduur dezer wet met voorlopig twee jaar zonder al te veel deining zal worden aanvaard. De Bankraad heeft reeds in gunstige zin over deze verlenging geadviseerd, terwijl bij de commissoriale behandeling in de Tweede Kamer slechts „enkele leden” overwegende bezwaren er tegen koesterden.

De kapitaalmarkt.

Schaarste aan beleggingsmateriaal blijft alom het wachtwoord op de kapitaalmarkt, zowel in de risico-aanvaardende als in de risico-mijdende sfeer.

Op de aandelenmarkt koopt het buitenland nog steeds op vrij grote schaal internationaal georiënteerde Nederlandse aandelen weg, waarbij niet alleen Amerikaanse, doch ook bijv. Zwitserse beleggers zich niet onbetuigd laten. De vaste stemming in New York, waar gedurende de verslagweek Dow Jones Industrials het hoogterecord ad 381,2 van 3 September 1929 overschreed en 26 November 387,8 noteerde (tegen op 31 December 1953 280,9), droeg hiertoe het hare bij. Verscheidende Amerikaanse aandelen geven momenteel een rendement beneden 4 pCt, sommige zelfs beneden 3 pCt, waardoor de animo bij Nederlandse beleggers om zich hierbij te interesseren, niet bepaald groot is.

Reikhalzend wordt door de velen, die popelen om hun liquide middelen in aandelen te beleggen, uitgezien naar nieuwe emissies. Hun wens werd de afgelopen week vervuld bij Kromhout, Ketjen, Gusto en Enkes, die a pari resp. f 1,1,

f 10,3, f 1 en f 0,4 mln aandelen emitteren. De sterke koersstijging van aandelen Philips wordt door sommigen in verband gebracht met emissieverwachtingen voor deze onderneming, waarbij men sprak van f 44 mln aandelen a pari. T.a.v. Unilever circuleerde het gerucht van een a.s. introductie in New York, t.a.v. A.K.U. dat van een bonusuitkering. Doet zich bij al dergelijke berichten de vraag van de kip en het ei voor, typerend is deze geruchtenwinkel in elk geval voor de huidige uiterst optimistische stemming op de aandelenmarkt.

Op de obligatiemarkt heeft de aflosbaarstelling a pari der f 50 mln $3\frac{1}{2}$ pCt obligatielening der Bataafsche Petroleum Maatschappij — van welke obligaties de beurskoers de laatste tijd 102 à 103 pCt bedroeg — veler ogen geopend voor dreigende conversie-gevaaren, nu tal van obligaties niet onaanzienlijk boven pari noteren. Feiten als de afsluiting van steeds meer langlopende gemeentelijke onderhandse leningen tegen een rente van $3\frac{3}{8}$ pCt, de aflosbaarstelling van 4 pCt pandbrieven bijv. door de Utrechtse Hypotheekbank met een verwisselingsaanbod in $3\frac{1}{2}$ pCt stukken, het staken van de afgifte van $3\frac{1}{2}$ pCt pandbrieven door de Rotterdamsche en Nederlandsche Scheepshypotheekbank wijzen er eveneens op, dat de beleggers in de niet risicodragende sfeer hier te lande zich momenteel wederom in een weinig benijdenswaardige positie bevinden. Sommigen hunner blijven hopen op een St Nicolaasverrassing in de vorm van een nieuwe staatslening tegen voor hen niet al te ongunstige condities. Een niet te onderschatten aantal anderen zoekt uitwijkmogelijkheden in het buitenland, waartoe bijv. Belgische in frs. luidende staatsleningen of leningen met staatsgarantie, die een rendement van ruim $4\frac{1}{2}$ pCt opleveren, een gelegenheid bieden. Een nog hoger rendement geeft de 7 pCt obligatielening der Dordtmund Hörder Hüttenunion, waarvan een bedrag van D.M. 5 mln à $101\frac{3}{4}$ pCt hier te lande wordt aangeboden.

Aand. indexcijfers	19 Nov. 1954	26 Nov. 1954
Algemeen	225,6	231,5
Industrie	322,0	334,8
Scheepvaart	218,5	220,1
Banken	180,2	184,5
.Indon. aand.	72,8	71,2

Aandelen		
A.K.U.	291%	322%
Philips	363	387%
Unilever	446%	472%
H.A.L.	181%	184%
Amsterd. Rubber	111%	105%
H.V.A.	146%	146%
Kon. Petroleum	523%	542

Staatsfondsen		
$2\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	80 $\frac{5}{16}$	80 $\frac{5}{16}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	100 $\frac{5}{16}$	100 $\frac{5}{16}$
3 pCt Invest.cert.	100%	101%
$3\frac{1}{2}$ pCt 1951	103%	104
3 pCt Dollarlening	98%	98%

Diverse obligaties		
$3\frac{1}{2}$ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	103	103%
$3\frac{1}{2}$ pCt Philips 1948	103 $\frac{7}{16}$	104
$3\frac{1}{4}$ pCt Westl. Hyp. Bank	100	100 $\frac{1}{2}$

J. C. BREZET.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt in September en October 1954

Verdere verruiming van de geldmarkt.

September bracht opnieuw een groter ruimte op de geldmarkt, vooral dank zij de verdere progressie van de bankdeposito's. Na een vrij zware maandultimo vervalddag hernam het volume der uitgeleende call-gelden zijn expansie. Blijkbaar bleven ook de bankdeposito's in stijgende lijn evolueren. Deze toename van de werkmiddelen van de banken is een traditioneel geworden seizoenverschijnsel in deze periode van het jaar. De einde October vervalddag kon dan ook zonder noemenswaardige spanning overbrugd worden, te meer daar de betalingen door de sluitingsdagen over een groter tijdsparre verdeeld werden.

De eerste dagen van de maand November nam de geldruimte enigermate af, omwille van de eerste storting op de staatslening, vastgesteld op 5 November. De uiteindelijke storting op deze lening, die 18 November werd doorgevoerd, verplichtte de banken ca fr. 2 mrd meer te herdisconteren bij de Nationale Bank, in afwachting dat zij een deel van hun beleggingen in kort staatspapier zouden kunnen laten aflopen op vervalddag.

De toestand van de banken.

Enkele posten uit de globale bankbalansen (in miljoenen franken)

	31 Dec. 1954	31 Dec. 1953	30 Juni 1954	31 Aug. 1954	30 Sept. 1954
Aktief.					
Kredieten aan de private economie:					
Handelsswissels:	36.546	37.320	38.109	37.278	38.161
Prolongatievoorschotten op effecten:	11.483	11.880	11.886	10.761	11.740
Diverse debiteuren:	1.180	1.512	1.125	1.236	1.167
Acceptaties:	14.749	15.792	16.673	16.864	16.831
Kredieten aan de Overheid:	9.134	9.136	8.425	8.417	7.423
	42.408	43.753	47.690	48.039	48.181
Passief.					
Totale Deposito's:	64.251	67.431	69.963	69.050	69.771
Op zicht:	57.510	58.967	61.677	59.814	60.116
Op termijn:	6.741	8.464	8.286	9.236	9.655
Obligaties en Kasbons:	955	1.921	2.489	2.668	2.732
Eigen middelen:	5.770	6.095	6.430	6.572	6.638

Tijdens de laatste weken werden enkele wijzigingen gebracht aan de bankreglementering. Na deze modificaties zien de beleggingsverplichtingen van de Belgische banken in gevolge het opgelegd „dekkingscoëfficiënt” er in grote lijnen uit als volgt:

I. Tegenover hun passief op hoogstens 30 dagen zijn de banken gehouden een globale dekkingsverplichting in acht te nemen, die een partiële en een complementaire dekking omvat.

Voor de grote banken is de toestand thans als volgt:

Globale verplichte dekking: 65 pCt

- waarvan: 1. partiële dekking: 50 pCt
2. gediversifieerde dekking: 11 pCt
3. thesauriemiddelen: 4 pCt.

1. De partiële dekking mag bestaan uit:

- speciaal kortlopend schatkistpapier op 4 en 12 maanden dat respectievelijk $1\frac{5}{16}$ en $1\frac{15}{16}$ pCt rente oplevert. Dit papier vormt nog steeds het overwegend gedeelte van de dekking;
- van 15 April 1954 af mogen de banken 60 pCt van de E.B.U.-certificaten op 6 en 12 maanden, door hen onderschreven, naarmate de afhandelingen op het provenu van de export naar de E.B.U.-landen werd vrijgegeven, ook opnemen in de

partiële dekking: globaal belooft dit slechts fr. 795 mln. De overige 40 pCt van deze certificaten, evenals het papier op 18 en 24 maand bij dezelfde gelegenheid ondertekend, wordt bij voorkeur aangewend voor de dekking van de termijndeposito's, in de officiële bewoording „passief op meer dan 30 dagen” geheten. Voor zover het volume van dit papier echter 10 pCt van de termijndeposito's overtreft, mag het aangerekend worden in de partiële of in de gediversifieerde dekking der zichtdeposito's;

- onder de partiële dekking mag ook het excedent van het uitgeleend daggeld en van de kasmiddelen boven de verplichte 4 pCt thesaurie worden opgenomen.

2. De gediversifieerde dekking:

- Van Augustus 1953 af werden geleidelijk voor fr. 3,6 mrd schatkistpapier op 2 en 3 jaar met respectievelijk $2\frac{7}{8}$ en $3\frac{1}{4}$ pCt rente ter beschikking van de banken gehouden voor opname in hun gediversifieerde dekking. Hierdoor wilde de Overheid er iets toe bijdragen de rentabiliteit van de banken te verbeteren, en zodoende de mogelijkheid te openen, de kostprijs der private kredieten te verlagen;
- de gediversifieerde dekking mag, zoals hoger vermeld, ook in beperkte mate speciale E.B.U.-certificaten omvatten;
- Voor de rest is de gediversifieerde dekking aan te vullen met het klassiek schatkistpapier op 4 en 12 maanden.

De thesaurie mag naast de eigenlijke kasmiddelen ook de uitgeleende call-gelden omvatten ten belope van 2 pCt van het te dekken passief.

II. Tegenover het passief op meer dan 30 dagen is volgend regime van toepassing:

Op de globale dekkingscoëfficiënt van 65 pCt werd door verschillende maatregelen een gediversifieerde dekking aangerekend, die op 15 September jl. reeds $42\frac{1}{2}$ pCt beliep en als volgt was samengesteld (voor de grote banken):

- $32\frac{1}{2}$ pCt mag bestaan uit schatkistcertificaten 4 pCt 1949 op 5 of 10 jaar ¹⁾ en waarvan de vervaldagen voor het gedeelte dat de banken in portefeuille hebben, door een speciale overeenkomst met de Schatkist verlengd en beter gestaffeld werden. Verder mogen ook kasbons van parastatale kredietinstellingen met maximum looptijd van 5 jaar onder dit percentage worden thuisgebracht;
- 10 pCt speciale E.B.U.-certificaten, zoals hoger vermeld. Bij gebrek aan voldoende E.B.U.-certificaten, ander staatspapier of papier van parastatale instellingen op maximum 5 jaar.

Ter gelegenheid van de uitgifte van de jongste $4\frac{1}{4}$ pCt Staatslening op 20 jaar, werden de banken in de gelegenheid gesteld voor fr. 2 mrd van dit papier op te nemen in vervanging van een overeenstemmend bedrag kort schatkistpapier. Hierdoor kan de Overheid een deel van haar kortlopende schuld consolideren, terwijl de banken een hogere rente genieten. Teneinde de vroegere beperkingen aan de looptijd van het door de banken op te nemen staatspapier geen geweld aan te doen werd het dekkingsregime van de termijndeposito's als volgt gewijzigd:

¹⁾ Grotendeels onderschreven bij de uitgifte van die lening.

**BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING**

AMSTLEVEN

(Advertentie)

De globale dekking van 65 pCt werd onderverdeeld in:
a. gediversifieerde dekking van 55 pCt die mag bestaan uit rechtstreekse staatsfondsen en door de Staat gewaarborgde leningen, in Belgische franken, doch zonder beperking van looptijd.

De door de banken onderschreven obligaties van de Staatslening 4¹/₄ pCt 54/74, evenals de E.B.U.-certificaten onder de vroeger bepaalde verhoudingen voor hun opname in de dekking der termijndeposito's, komen bij prioriteit in aanmerking voor het vormen van deze gediversifieerde dekking.

b. een partiële dekking: die mag bestaan uit speciaal schatkistpapier op 4 en 12 maanden en uit het hoger reeds vermelde excident van de E.B.U.-certificaten boven 10 pCt der termijndeposito's. Verder mogen onder deze tranche van 10 pCt der termijndeposito's ook in zekere mate kasmiddelen en call-geldleningen worden opgenomen. Naar bekend gemaakt werd zal ook omfrent deze tranche van 10 pCt dekking der termijndeposito's wellicht een akkoord gesloten worden met de bevoegde overheden, om gans de dekking der termijndeposito's met papier op langere termijn te laten samenstellen.

Ongetwijfeld is de jongste verruiming van de beleggingsmogelijkheden der banken een stap in de goede

richting doch er blijft alleszins nog zeer veel te doen om dit „doktersrecept” inzake bankbeleggingen een meer bancair aanzicht te geven.

De obligatiemarkt.

Een verdere lichte koersdaling localiseerde zich vooral in de sectoren der waarden met korte en middelmatige looptijd, terwijl alleen de obligaties met langere looptijd w.o. de staatsrenten enigermate koersvast bleven. Arbitrageverkopen in verband met de uitgifte van de nieuwe 4¹/₄ pCt Staatslening 1954/74 2e reeks werkten deze baisse in de hand.

Rentetoestand op de obligatiemarkt a)

(in pCt per einde maand)

	Gemiddelde looptijd	Aug. 1948	Juni 1950	Juni 1951	Aug. 1954	Sept. 1954	Oct. 1954
Staatsrenten	langlopende	4,77	4,38	4,68	4,27	4,26	4,26
Staatsfondsen	7 à 8 jaar	4,83	4,63	5,24	4,38	4,37	4,45
Kasbons Steden	5 à 6 jaar	5,07	4,49	5,37	4,74	4,70	4,74
Kasbons parastatale instellingen	ca 9 jaar	—	—	5,41	4,56	4,50	4,55
Private instellingen	10 à 12 jaar	6,06	5,43	6,08	4,97	4,97	5,02

a) Reële rendementen — rekening gehouden met agio en disagio — tegenover terugbetalingsprijs.
Bron: „Kredietbank”.

KONINKLIJKE ZWAVELZUURFABRIEKEN

voorheen Ketjen N.V.

gevestigd te Amsterdam.

UITGIFTE van

13695 gewone aandelen

aan toonder (desgewenst op naam), in stukken van f 750.- nominaal, ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1955 en volgende boekjaren.

De ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovenvermelde aandelen, uitsluitend voor houders van claims van gewone aandelen, bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage openstelt op

DINSDAG, 7 DECEMBER 1954

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur

TOT DE KOERS VAN 100 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 25 November 1954.

Exemplaren van het prospectus en inschrijvingsbiljetten alsmede tot een beperkt aantal van de statuten en van het jaarverslag over het boekjaar 1953 zijn bij de inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Amsterdam, 25 November 1954.

Voor vacerende functies en beschikbare krachten

op hoog niveau, zijn de advertentiekolommen van „Economisch-Statistische Berichten” het aangewezen medium;

1e) Omdat Uw annonce onder de aandacht komt van stafpersoneel in de grote bedrijven.

2e) Deze wordt gelezen door diegenen, die de zakelijk belangrijke beslissingen nemen, of daarbij van grote invloed zijn

De aandelenmarkt.

De stemming was gedurende de maand October overwegend zwak.

(Indices 1936/38 = 100)

	30 Sept. 1954	29 Oct. 1954	Beweging in pCt
Banken	266,9	263,0	- 1,5
Portefeuille	229,6	224,2	- 2,4
Trusts	186,9	179,0	- 4,2
Gas en electriciteit	270,3	251,3	- 7,0
Metaalnijverheid	236,6	232,7	- 1,7
Scheikundige producten	189,6	186,8	- 1,5
Steenkolenmijnen	201,7	194,5	- 3,6
Spiegelglas	95,8	100,4	+ 4,8
Glasblazerijen	137,7	130,5	- 5,2
Bouwnijverheid	237,3	234,2	- 1,3
Textiel	158,3	151,6	- 4,2
Koloniale	555,1	541,8	- 2,4
Voeding	123,5	123,1	- 0,3
Verscheidene	274,2	270,2	- 1,5
Brouwerijen	68,7	67,6	- 1,6
Papierenijverheid	451,6	446,0	- 1,3
Warenhuizen	428,6	422,1	- 1,5
Algemeen	255,9	248,4	- 2,9

Bron: „Kredietbank”.

Het netto-beursrendement van 75 aandelen beliep einde October 3,43 pCt tegen 3,31 pCt een maand tevoren.

Kortrijk.

Dr L. DELMOTTE.

Abonneer U op de E.-P.B.

STATISTIEKEN

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND ¹⁾ 2)

Maand	Totaal aantal werklo- zen ³⁾	waarvan		
		nijverheid	landbouw	losse arbeiders
31 Oct. 1953	63.700	18.800	3.900	18.900
30 Nov. 1953	74.400	22.900	7.800	11.200
31 Dec. 1953	99.800	32.900	16.000	16.000
31 Jan. 1954	109.800	35.400	19.500	19.900
27 Febr. 1954	108.800	34.200	20.800	19.800
31 Maart 1954	69.400	19.800	7.900	13.600
29 April 1954	59.700	15.300	7.900	11.800
31 Mei 1954	47.400	12.100	5.200	10.000
30 Juni 1954	41.500	10.700	4.400	8.500
31 Juli 1954	45.100	13.800	4.800	8.700
31 Aug. 1954	42.200	12.700	3.100	8.400
30 Sept. 1954	37.500	10.000	1.400	6.800
30 Oct. 1954	38.100	10.500	1.500	6.700

¹⁾ Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ Gegevens van arbeidsbureaux; afgerond op honderdtallen.

³⁾ Inclusief personen, die tewerkgesteld waren op Sociale Werkvoorzieningsobjecten voor hand- en hoofdarbeiders.

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND ¹⁾

(waarde in miljoenen gulden)

Jaar	Invoer		Uitvoer		Dekkingspercentage	
	Oct.	Jan.-Oct. ²	Oct.	Jan.-Oct. ²	Oct.	Jan.-Oct. ²
1938	127	118	98	87	77	74
1950	732	632	562	419	77	66
1951	763	823	763	601	100	73
1952	727	697	708	668	97	96
1953	803	722	806	665	100	92
1954	948	863	873	737	92	85

¹⁾ Bron: C.B.S.

²⁾ Maandgemiddelden.

N.V. WERF GUSTO v.h. Firma A. F. SMULDERS

gevestigd te Schiedam

Uitgifte

van

nom. f 1.000.000.- gewone aandelen,

elk groot nom. f 1.000.- aan toonder,

ten volle gerechtigd tot het dividend over het boekjaar 1955
en volgende boekjaren,

tot de koers van 100 pCt.,

uitsluitend voor houders van claims van de thans uitstaande gewone en prioriteitsaandelen in de verhouding van 1 nieuw gewoon aandeel van nom. f 1.000.- op zes oude aandelen van nom. f 1.000.-.

Ondergetekende bericht, dat zij op

Vrijdag, 3 December 1954.

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur, de inschrijving op bovengenoemde uitgifte opstelt bij haar kantoren te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Schiedam, op de voorwaarden van het prospectus d.d. 26 November 1954.

Exemplaren van het prospectus, inschrijvingsbiljetten, alsmede - tot een beperkt aantal - exemplaren van de statuten en het jaarverslag over 1953 zijn bij de inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

AMSTERDAMSCH E BANK N.V.

Amsterdam, 26 November 1954.

De transportkosten

— waaronder uiteraard ook de interne transportkosten zijn te verstaan — vormen procentueel een belangrijk deel van de totale productiekosten. Iedere onderneming, die de kostprijs van haar producten tot in details kent, weet dit en tevens, dat in die sector meestal nog grote besparingen zijn te bereiken, ook al doordat er op het gebied van het intern transport nog steeds veel nieuws aan de markt komt. Hieromtrent houdt het maandblad

verladen

dat grotendeels aan het interne transport gewijd is, U regelmatig volledig op de hoogte. Wie hierop geabonneerd is, weet spoedig welke mogelijkheden er voor hem zijn en met name ook in hoeverre hij door mechanisering in het nijpend personeeltekort kan voorzien, een extra voordeel in deze tijd.

Vraagt

GRATIS PROEFNUMMER
aan de administratie „Verladen”
postbus 42, Schiedam.